

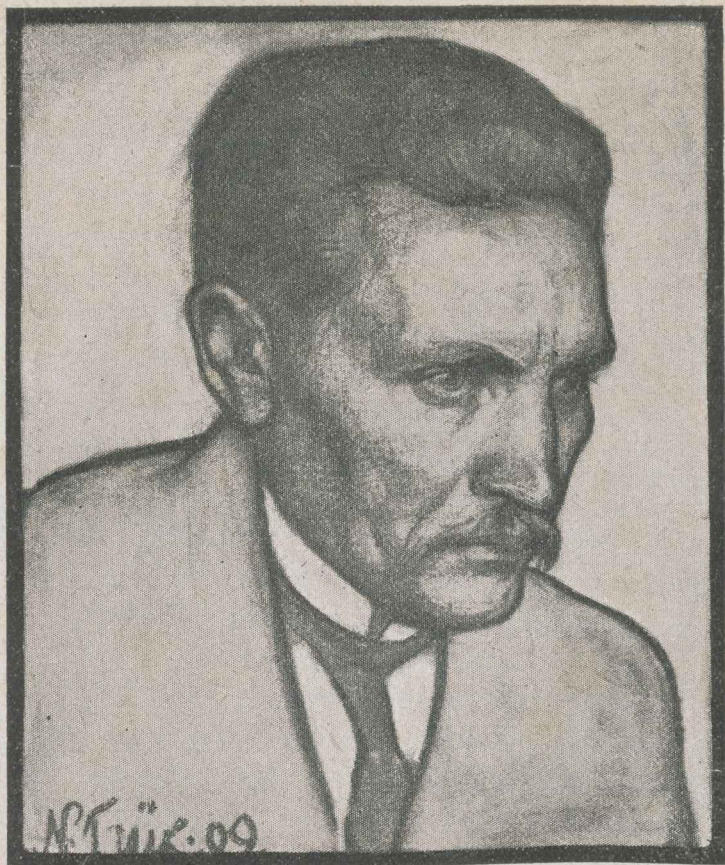
**JUHAN
LIIVI
LUULE-
TUSED**

*Tanika
aunika*

JUHAN LIIVI
LUULETUSED

Penjo

Juhani Liiw

JUHAN LIIVI LUULETUSED

NELJAS
TÄIENDATUD
TRÜKK

372 . 806

NOOR-EESTI KIRJASTUS TARTUS

G. Roht'i trükk, Tartus, 1926

Eessõna.

Juhan Liiv ei saanud kunagi ise teostada oma luuletuste väljaandmise kavatsust. Me teame, et ta a. 1892 oma tookordsed luuletused raamatu jaoks kokku kogus, isegi tsenseerida laskis, kuid see raamat jäi nähtavasti kirjastaja puudusel väljaandmata, ja hiljem hävitas autor haiguse hoos isegi käsikirja.

Kuid sellega ei kadunud lõpulikult veel tema luuletoodang. Üheltpoolt oli umbes 70 tema luuletust juba varem ajakirjanduses ilmunud ja sel teel alles hoidunud. Teiselt poolt on meil põhjust arvata, et isegi kõik tema tol ajal avaldamatud luuletused ei hävinenud, vaid neist osa veel praegu meil tarvitada olevais käsikirjus mustandena on säilunud või ta neid hiljem mälu järele on fikseerinud. Ja kolmandaks — mis eriti tähtis — Liiv jatkas veel ligi paarikümne aasta jooksul luuletamist, kirjutades just siis oma isikupärasemad ja väärtuslikumad värsid, kui ta end proosakirjanikuna enam kuigi palju ei avaldanud. Ka

selle viimase tegevusaja loomingust on autori eluajal ilmunud ajakirjanduses ja albumeis umbes 70 luuletust. Kuid ometi moodustab seegi ainult väiksema osa Liivi luuletoodangust, võrreldes tema käsikirjadega, kus leidub luuletusi, nende katkeid ja teiseid kogusummas umbes 1.000. Kõik see materjal üheskoos võimaldab aga avara ülevaate Liivi värsiloomingust.

Tõsi küll, vaheajal on ilmunud Juhan Liivi luuletused eriraamatuna juba kolmes trükis, nendest kaks esimest trükki juba autori eluajal. Kuid mitmesugustel põhjustel pidid need väljaanded piirduma võrdlemisi kitsa alaga.

Püüdes populariseerida Liivi kui luuletajat ja muretseda autorile ühtlasi ainelisi elamisvõimalusi, avaldas Noor-Eesti Kirjastus a. 1909 Liivi luuletuste esimese väljaande. Selle redigeeris prof. G. Suits, valides siis saadavalolnud käsikirjadest kunstiliselt kõige isikupärasemad luuletused, tehes tekstis ühtlasi mõningaid lühendusi ja keelelisi parandusi. Eesmärgiks oli — pakkuda Liivi luulest ainult kõige väärtuslikumat võimalikult soliidis välimuses. Osalt käsikirjade vähesuse, osalt valju valiku tõttu sisaldas ilmunud kogu ainult 45 luuletust. Raamatu trükitehnilise ebaõnnestumise pärast ei lastud aga seda väljaannet peaaegu üldse mitte müügile.

Järgmine trükk ilmus kohe järgmisel aastal, sisuks just samad luuletused, mis eelmiseski. Kuid ometi erineb mõlema raamatu tekst tunduvalt üksteisest. Nii on näiteks luuletusel „Ta lendab mesipuu poole“ 1909. a. väljaandes 16, kuid 1910. a. väljaandes juba 31 rida. Mõlemaid kogusid võrreldes võib leida suure-

maid või vähemaid erivusi pea igas luuletuses. Tihti on salme lisatud või välja jäetud, või ainult üksikuid fraase muudetud. Seletuseks olgu öeldud, et teise trüki originaali Liiv ise läbi vaatas, tehes sellesse mitmesuguseid muudatusi ja täiendusi, vahel teksti parandades, kuid vahel ka rikkudes.

Kolmanda trüki redigeeris nende ridade kirjutaja ja see ilmus juba pärast Liivi surma, a. 1919. Selle aluseks oli võetud küll kaks esimest trükki, kuid lisaks kasutatud mitmed varem ajakirjanduses ilmunud luuletused, päämiselt aga uusi Liivi käsikirju. Kõige selle tõttu sisaldas see trükk eelmiste kogude 45 luuletuse asemel juba 120.

See trükk on juba ammu müügilt lõppenud ja — ühenduses Liivi kogutud proosatööde väljaandmisega — on nüüd vajaliseks saanud ka tema luuletuste uus väljaanne, mis võiks nõudeid avaldada juba enam-vähem lõpuliku kokkuseade kohta. Kuid kuna Liivi proosa-teosed ilmuvad võimalikult täies ulatuses, siis peab tema luuletuste puhul mitmesugustel põhjustel tõmbama paratamata mõned kitsendavad piirjooned.

Kõigepäält, me teame, et Liivi luuletaja-areng on olnud õieti pikaline ja aeg kuni 1893. aastani osutub ainult katsetamisjärguks. Kui arvestaksime tema selle ajajärgu värsiloominguga täies ulatuses, siis peaksime mahutama tema luuletuskogusse mitukümmend tööd, millel pole kirjanduslikult mingisugust väärtust ja mis ei ütleks palju ka Liivi arenemise seisukohalt, kuna neis ainult mehaaniliselt jälgitakse üldiselt moesolnud maneer. Sellepärast on

tema toodangust a. 1885—1893, s. o. tema esimese seni tuntud luuletuse ilmumisest kuni vaimuhaiguse puhkemiseni, siia kogusse võetud ainult 12 luuletust.

Teiselt poolt peab loobuma ka absoluutselt kõigi Liivi hilisemategi luuletuste avaldamisest, olgu need alles hoidunud ainult käsikirjus või ka varem juba kusagil ilmunud. Kõigepäält leidub käsikirjus vahel ühest ja samast luuletusest väga mitu teisendit, millede kõigi avaldamine oleks ometi otstarbetu, kuigi nad üksteisest osalt erinevad. Teiseks on käsikirjades väga palju puudulikke või ebaloetavaid visandeid, millest võimata oleks lahtišifreerida midagi mõtte- ja vormikindlamat. Kolmandaks tuleb aga tihti arvestada ka sellega, et Liiv sagedasti kirjutas ja avaldaski värsse, mis ilmutavad ainult tema kurba vaimlist seisukorda. Kogu Liivi värsipäranduse — umbes 1.100 töö — ilma arvustamata avaldamine ta teoste kogus võiks sündida ainult täielikkuse põhimõtte pärast, kuid sellest ei võidaks midagi nii eesti kirjandus kui ka kadunud luuletaja mälestus.

Arvestades kõige ülemal öelduga on käesolevasse kogusse valitud Liivi värsitoodangust ainult 297 luuletust ja aforismi. Neist on ilmunud juba „Luuletuste“ kolmandas trükis 120, muis väljaandeis 44, kuna 133 ilmub siin täiesti esmakordselt. Kuigi see nii pole küll täieline Liivi luuletuste väljaanne, kuid ometi peaks ta sellasenagi andma võimalikult täielise ülevaate Liivi luulest. Vahest leidub hiljem veel mõningaid tema luuletuste käsikirju, samuti kui ehk õnnestub seni kogutud käsikirjades lahtišifreerida veel mõningaid väärtuslikke katkeid, kuid

need võimalikud täiendused ei lisa arvatavasti enam palju olulist juure sellele käsitusele Liivi luulest, mille võime moodustada käesoleva kogu järele.

Igatahes võimaldab viimane selle käsituse mitmekesisustumist ja süvenemist, võrreldes eelmiste kogudega. Kuna eriti kahes esimeses trükis oli tooniandjaks Liivi traagilise saatuse peegeldus, siis seltsivad siin sellele samavõrdselt teised motiivid, nii mõtteluule ja objektiivsemad ained. Eriti aga tuleb tähendada, et nüüd esmakordselt on võimalik saada laialisemat ülevaadet Liivi messinismi-luulest. Arusaadav, et viimase avaldamine ei võinud tulla küsimussegi kahe esimese, kuid samuti ka kolmanda trüki puhul, mille käsikiri valmis saksa okupatsiooni ajal. Veel enam, saksa tsensor ei võimaldanud selle kolmandagi trüki ilmumist, ja seda koguni luuletuste pärast, mis vene ajal olid takistamata ilmunud. Põhjendusena märgiti säärased salmid nagu:

Seda tean, kuis isa talu
vanast võetud võimuga:
herra tema mõisa külge
võttis kavalusega.

Nagu sisuliselt, nii laieneb käesoleva kogu abil meie käsitus ka Liivi luule välisest küljest. Kuna eriti kaks esimest trükki sisaldasid peamiselt Liivi traagiliselt häälestatud luuletusi tema haiguse ajajärgust, siis peegelduvad siin võimalust mööda kõik autori väljendusviisid, vanamoelisest looduslüürikast kuni napolisõnaliste aforismideni. Kokkuvõttes saab siin Liivi luuletaja-profiil ilmerikkamaks, vahelduvamaks ja pehmejoonelisemaks.

Kuigi meil teada on suure osa Liivi luuletuste kirjutamisaeg, kuid ometi on meil täpseid andmeid selleks liig vähe, et võiksime ta luuletused järjestada kronoloogiliselt. Sellepärast tulid nad liigitada ainult sisulise ühtekuuluvuse järele. Ometi on igalpool luuletuste alla lisatud kirjutamise daatumid, nii palju kui selleks leidub andmeid käsikirjades või muis allikais. Samuti on varem ilmunud tööde alla lisatud klambreis esimese ilmumise aastaarv, mis osaltki lubab otsustada nende sünniaja üle.

Kui luuletusel on käsikirjas puudunud päälkiri, siis on selleks võetud töö esimene rida, millist viisi ka Liiv ise on sagedasti jälginud. Raamatu lõppu paigutatud mõttesalmidest ja katketest kannab Liivil ainult õieti väike osa „Kildude“ päälkirja. Nende tööde ühine laad lubab neid aga siin üheskoos avaldada.

*

Käesolevate ridade ülesandesse ei kuulu küll Liivi luuletegevuse jälgimine ega tema luuletuste kriitiline hinnang. Kuid ometi olgu toodud mõningad andmed siin avaldatud tööde kohta.

Teatavasti sai Juhan Liiv esimest kirjanduslikku juhatust oma vennalt, kirjanik Jakob Liivilt. Sellepärast pole ime, et tema esimene trükis ilmunud luuletus „Mai hommik“ on just Jakobi armastatud, kuid Juhanile üldiselt võõras soneti vormis. Ometi jäi Juhan kauaks ajaks võrdlemisi ebakriitiliseks oma luuletegevuses. Nagu kuuleme E. Wilde „Manalameestest“ (Päeva-leht nr. 61, 1925), võis Liiv J. Järve „Virulase“ toimetuses õppida ainult luulelist halemeelsust.

Palju rohkem on põhjust meele tuletada seda mõju, mis ütleb A. Grenzstein enesel olnud olevat Liivi luuletamisoskusse. Nii kirjutab Grenzstein:

Mina andsin Liivile ainsa hariduse, mis kirjanikuteele võis viia. Tema laulud, mis siis [s. o. 1890—1892] „Olevikus“ ilmusid, tegin ma sagedasti otsani ümber, nii et nemad enam minu kui tema salmid on. Korrektoori lugesime ikka üheskoos, mis temale tegelik kool oli ja ta silmaringi laiendas. (Tall. Teataja nr. 16, 1914.)

Meie ei või neid Grenzsteini väiteid päris põhjendamatuiks pidada, eriti kui võrdleme Liivi poolt „Olevikus“ ilmunud luuletusi nendega, mis ta ise ilma mingi väliskriitikata oli avaldanud „Sakalas“. On võimalik, et Liivi vanemais luuletusis tõesti leidub mõnigi fraas, mis kuulub täielikult Grenzsteinile. Igatahes näib viimane olevat Liivi teinud teadlikumaks luuletuse vormi vastu, kuigi võis talle olla ühtlasi kardetav just oma sõnakõlksulise vormi kultiveerimisega. Liiv näib olevat isegi seda tähelepannud ja teeb ühe mõttesalmi kohta käsi-kirjas märkuse: „Tuleb ette, nagu Gr[enzsteini] kõla!“

Sellega ühenduses olgu tähendatud, et selleski kogus ilmuva „Jaani õhtu“ esimene pool ei kuulu üldse Liivile, vaid A. Rennitile, nagu kirjutab viimane sellest oma mälestustes Liivist. Olgugi et Liivi lüürikas oli omal ajal küllaltki sentimentaalset magusust, ometi oli tema enese suhtumine viimasesse vahel õieti ironiline. Toogem selle tõenduseks katke Renniti eel-pool mainitud mälestustest, milles kirjeldatakse jaanilaupäeva õhtut a. 1891:

Ilm oli soe, õhk raske ja nagu lämmatav, ning juba peale lõunat hakkasid aegajalt piksevihma hood üle linna

käima. Õhtul viibisime Liiviga „Oleviku“ toimetuse kõrval Pärna majas, kolmandal korral A. Saali korteris, mida see meile seniks lahkeste tarvitada andis, kuni ta ise mõned nädalad reisil oli. Istusime vana lahtise akna alla ja vaatasime välja, kudas kihav elu aegamööda vaikselt ning vaikselt jäi. — „Vanemuise“ aias hakkas, vihmases ilmast hoolimata, pidu. — Sealts võttis vaheldamisi muusika ja laulu. Säravad ja pragisevad raketid lendasid sealts õhku ja üle majade katuste ning puude latvade vilkusid mitmed jaanituled ning kostsid järele tehtud „õitseliste huikamised“. Viimaks helises ka kusagil lähedal aias paari naisterahva tasane lauluheal. See kõik viis meie mõtled minevikku. Kuu rääkisime oma „kallis kodu kasvamisest“, jaanitule tegemisest, õitse-huikamisest ja neiude laulust, ning — kuni lõpuks „Jaaniõhtu laulu“ hakkasime luuletama, — milles mina endist aega katsusin ühendada, kuna aga Liiv käesolevat aega laitis ja kirus ning seda nii hingest tulevats tõsise tundmusega tegi, et ta selle juures otse äritatud sai ja kurvameelseks jäi. — Seadsime laulu laused kokku, parandasime paar korda ning viimaks saime järgmise laulu valmis. . . . (Tall. Teataja nr. 152, 1914.)

Kõnesolev luuletus ilmus alles järgmise aasta „Olevikus“ nr. 26 ja kandis ainult Liivi allkirja. Kuid milline oli Liivi tuju „Jaani õhtu“ paroodia sepsitsemisel, seda näeme tema kirjast, mis kirjutatud ainult paar päeva pärast eelpool mainitud õhtut: „Laulud, mis viimasel ajal tehtud, on kurvad ja ei kõlba lehele. Maailmal ei ole tarvis teada, kas ma kannatan ehk mitte.“ (Kiri Liisa Goldingile 27. juunil 1891.)

Üldiselt on meil vähem andmeid Liivi luuletuste kui proosateoste sünni kohta. Teada on, et suurem osa tema armastuslaule on pühendatud Liisa Goldingile või sellega olnud vahekorra mälestusele. Mõned neist luuletusist leiduvad otsekohe Goldingile saadetud kirjades. Nagu mäletab K. E. Sööt, on ka Liivi pikem heksameetriline töö „Tundmata neiu“, mis sest

kogust välja jääb, sündinud samuti Goldingit mõeldes. (Eesti Kirjandus nr. 11, 1923.)

Eriti huvitaks meid Liivi messianismi-luule sünniaeg, kuid seda on võimata täpsemalt määrata. Otsustades paberi ja käekirja järele on kõik need tööd kirjutatud vist ühe hooga. Nad on õieti alles kavandid, konarlikud ja puudulikud, tõendades juba sellega, et kuuluvad Liivi hilisemasse eluaega, mil ta vaimline tegevus oli nõrgem. Nagu näeme, on nende hulgas ebaselge luuletus „August 1902“, ja ühes neist kõneldakse sõjast „kauges hommikus“. Nõnda võiks nende luuletuste sünniaega ühendada vene-jaapani sõjaga. Pääle selle võib oletada, et mainitud luuletused on vastukajad, mis äratasid Liivis 1905. a. rahutused. Dr. J. Luiga teatab nimelt, et Liiv noil ajal närvikliinikus olles poliitikat jälginud ja päevasündmustele ägedalt kaasa elanud. Kuid nii või teisiti, need prohvetlikud värsid on sündinud ajajärgul, mil polnud veel kellelgi aimu hilisemaist maailma poliitilist tasakaalu määravaist jõududest ja mil veel vähem võidi unistada Eesti riikliku iseseisvuse saabumisest.

Liivi enese kirjutusis leidub mõningaid märkeid ta luuletegevusest, eriti artiklis „Äärmärkused“. Siit näeme ka, kui teadlikult ta ise on suhtunud oma pessimistlikku luulesse ja kuidas seda ise arvustanud:

Kõigest ilma, luuletasin ma, et just kodus Kaiser & Hoffmanni „Retorik“ äratajaks oli, aastat kaks — hallist murest, hallist igavusest, — ei, õigem sügisest, sügiselisest. Et nad hukka läksid, ei ole tarvis seletada. — Ah ja, tahtsin öelda, et inimesel mõnikord nii on, nagu ta peaks oma rumaluse ära tegema, siis ta saab elada. Ka minul nii praegu. Ma sumpan oma ruma-

lusele sisse, või maksku ta elu. — Aga siis, kui rumalus t e h t u d, siis näevad kõik, et see tarkus oli, mitte rumalus — elu kaitse — tung pimedusest valgusele! (Enesest ja teistest, lk. 68.)

Eriti rohkesti leidub aga andmeid Liivi luulevaadete kohta just tema enese luuletustes. Nagu ta üldse oli õieti eritleva mõistusega, nii püüdis ta ka oma poetikat teadlikult eritleda ja täpselt sõnastada. Tema aforismide ja epigrammide põhjal võiks kokku seada terve koodeksi tema luule-esthetika ja -tehnikaga kohta. Tõenäoliselt on need täpsed formulatsioonid pärit just tema hilisemaist eluaastaist. Ja on enam kui traagiline, et tema enese tervislik seisukord sel ajal oli niisugune, et ta ei suutnud väljakannatada jätkuvat mõttepinget, mida vajatakse vähegi ulatuslikuma luuleteose kordasaatmiseks. „Ei või vaimu tööle lasta, sööb mu ära,“ ütles ta ise. „Ma pean niisuguse luulevormi valima, mis enam kui 3 minutit valmistamiseks ei nõua.“ (Dr. J. Luiga mälestused Liivist, Päevaleht nr. 91, 1914.) Liivi käsikirjalised luuletusteisendid ja vormitud katsetamised kõnelevad haige mõtte ning tundmuse meelegeitlikust püüdest täiusliku vormi poole. Ja kui see vahel õnnestus, siis saabusid teosed, mis kuuluvad kõige kaunimate hulka meie lüürikas.

F. T.

Noor-Eestile.

Mind ärge austage —
ei iial iganes!
Üks valus vale mõiste
on liikvel aja sees.

Nad hirmsad on, mu laulud,
ja hirmus mu süda sees,
nii hirmus nagu mu saatus —
ei, mind mitte iganes!

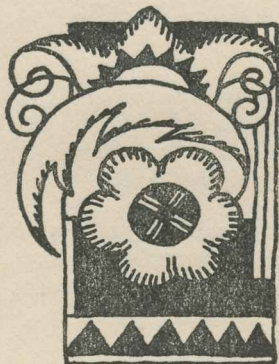
Te austage mehi,
kes kasvand valguses,
kes teaduses krooni saanud,
kes tööl on selguses.

Ja kui neid mehi ei ole,
siis endil' nad mõelge,
kõik voorused mõelge kokku —
ei mind mitte tõesti!

Kõik voorused mõelge kokku,
me esivanemad,
me kallid, kallid kalmud — —
ja endi vanemad:

Siis leiate ehk mehe,
kui üles kasvate,
kes oleks noorte ehe
ja näitaks noorte tee.

1905.

Emale.

Oh mu armas emakene,
oh mu kallis emake!
Surnuhaud ma ise olen,
astes sinu hauale.

Käi mu järel! õpetasid,
käi mu järel, pojake!
Ei ma sinu järel käinud, —
neiu jälgil, emake!

Kelle jälgil olen käinud,
oh ei seda tea ma,
emakene, — enda jälgil,
vahest võiksin ütelda.

Neiu jälgil mina käisin,
neiu jälgil, emake.
Annaks suud ta saapa tallal',
minu südant talland ta.

Luule jälgil mina käisin,
tuule jälgil käisin ma,
hiljem, hiljem, emakene,
unistasin: kodumaa!

Oli arm mul unenägu,
laske näha edasi.
Isamaa, — kui petis kägu.
Elada ei tahagi.

Oh mu süda, ta on haige,
on nii haige, emake!
Oh mu süda, ta on haige,
rohtu ei saa temale.

Ei ma adra järgi kasvand:
teisi vendi oligi;
ei ma kooli järgi kasvand:
vaene olin liati.

Karja jälgil mina käisin,
tuule järel, emake, —
karjas ainult metsakaja, —
luule jälgil, emake!

Vaene oli meie talu,
vaene ilma otsata,
pilgata sain palju, palju, —
vahest mõnda lugeda!

Rehkendada ma ei mõistnud
koolis, ega — eluski,
rehkendada numbritega,
mesikeelel — samuti!

Ei ma silmakirja mõistnud, —
sina olid tõsine!
Ei ma roomata ka mõistnud —
sa ei roomand, emake!

Midagi ei mõistnud mina:
vaene olid, emake!
Unistasin, emakene:
karjas palju kuldset aega!

Ei nad meie kohta ostnud,
kulla kallis emake!
Mättaid niitsime me ise,
jäime ikka elusse.

Seda tean, kuis isa talu
vanast võetud võimuga:
herra tema mõisa külge
võttis kavalusega.

Kuidas asemele anti
metsast kehva söödike;
kuidas säältki ära aeti —
sööti vaja mõisale!

Sääl siis nutsid, emakene:
kuhu lähen lastega!
Sääl siis põdesid ja kurtsid,
seda kõik sain näha ma.

Oh ei sindki mina tunnud,
kallis, kallis kodumaa!
Kus siis lagund talumaja
ennast mõistab vaadata!

Kõrget, suurt ma leidsin üles —
sind ei leidnud, kodumaa.
Palju tähti taeva süles —
sind ei siiski näinud ma.

Kui nad mulle haiget tegid,
pilkasid su madalust,
emakene! — siis mu süda
võttis Eesti armastust!

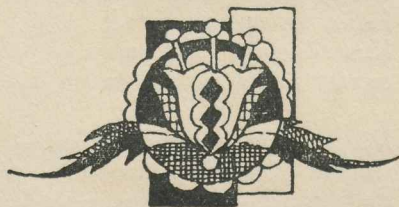
Hilja, hilja, emakene!
udust olin väljas ma:
hilja — hilja, emakene,
varemeid jäin vaatama.

Minu isamaa on vaene,
oh mu hella emake;
tema üle uhab laine —
aastasadu — alati!

Oh mu isamaa on vaene,
mina ise vaene ka.
Ühest on ta üksi rikas —
murest, hädast otsata.

Leian siiski kadund kinda,
avaldan maailmale!!

— — — — —
— — — — —

Vask oli taevas mu üle.

Vask oli taevas mu üle,
maa põudne, kumisev raud,
ja ise kõndisin ümber
kui vankuv, elav haud.

Ei näe enam!

Ma olen pime, ma ei näe enam,
mul palju valgust oli vaadata,
siis kadus usk ja kadus valgus ka —
ei näe enam!

Ma olen pime, ma ei näe enam,
mul palju oli tunda korraga,
rind põles, leekis õnnes lõpmata —
ei tunne enam!

Ma olen rumal, ma ei mõista enam:
mul paistis selgus tähtepiiri alges
ja merepõhi näitas päikse valgus,
kuid kõik läks pimedaks, kui süda kalges —
ei mõista enam!

Ma olen pime, ma ei näe enam,
mul palju valgust oli vaadata,
siis kadus usk ja kadus valgus ka —
ei näe enam!

Mine ära.

Mine ära, mu noorus, sa —
sind mina näha ei kannata!
Mine ära, au, kõrguste unistus,
nagu paha südametunnistus!

Mine ära, igatsus tuline,
tegude himu, lootus kullane.
Auline eesmärk, au varigi,
minge — ülearu olete.

Minge sinna, kus mehed valmivad,
laulutarkade lauas istudes,
vanatarkade juttu kuulates,
kangelaste tegusid imestes.

Minge sinna ja viibige sääl:
lootus ja tulevik nende pääl,
kes on loodud radade rajajaks,
kodule kaunile kaitsejaks.

Mulle miks tulete haiget tegema,
mulle miks heljute südamepiinaks te,
mulle miks okkaid puistate
rinnale haigele, rinnale haigele!

(1909.)

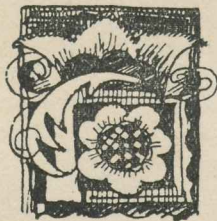

Jätke mind!

Jätke mind, jätke mind!
Ei mul rahu leia rind,
olen õnnetuse lind,
isamaa, pean kalliks sind!

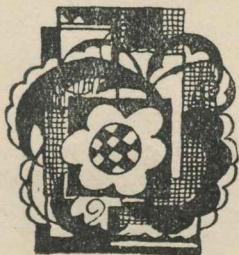
Isamaa, pean kalliks sind,
olen õnnetuse lind.
Jätke mind, jätke mind,
ei mul rahu leia rind!

1898.

Andke vaesel' eksijale varju.

Andke vaesel' eksijale varju,
andke andeks nõdrameelsele,
kellel paremat ei olnud teha:
vaeva teistel', häbi endale.

Kivi kukkus kivi juure.

Kivi kukkus kivi juure,
jõgi püüdis meresse,
koerakutsik ema juure,
ema juure — ussike.

Kuhu lähen mina, vaene,
kelle juure, koduta?
Oh mu vend, mu sõsar, naine,
ema, isa, isamaa!

(1910.)

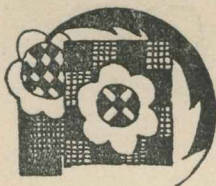
Haige.

Haige olin, jahutada
jääga südant tahtsivad;
haige olin, süda palav:
mõte otsis kodumaad.

Haige — jääga terveks teha
tahtsivad mu armsad mind;
jää ei jahutand mu keha,
tulisemalt tuksus rind.

Võiks siin jää verd jahutada,
haigus, kuumus kaduda:
mind siis ärgu olgu enam
ilma selle haigeta!

26. dets. 1909.

Oh sõbrad, ei lase ma öelda.

Oh sõbrad, ei lase ma öelda,
et oleks nii haige ma.
Ja et ma terve oleks —
ma seda ei ütlegi ka.

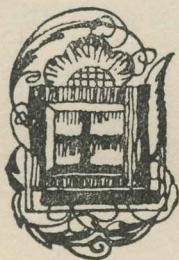
Ma olen nõnda terve,
et rahvas kõik minu ees,
kes nõnda vigane, haige,
enda vigu näeb minu sees.

Kõik minu eilne luule.

Kõik minu eilne luule
on täna uulitsal:
nad vangisid tõivad vastu
paljaste mõõkade all.

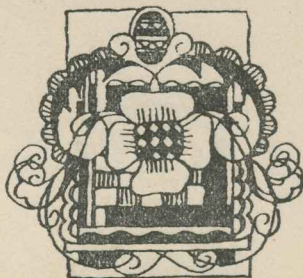
Ka nõnda ükskord mina
käisin ka mõõga all.
Ei teotavamat tööd küll
polnud mõõgal päikese all!

Palju on must üle käinud.

Palju on must üle käinud,
palju südameid ma näinud,
näinud iseennastki.
E n a m ma ei tahagi!

Nagu ilusamgi hele hääl.

Nagu ilusamgi hele hääl
mäe koopast kostab koledalt,
haua sügavusest haledalt,
kui on koolja-koorem pääl:

nõnda kustub püham püüegi,
nõnda närtsib surematuski,
nõnda vaibub selgem tõdegi,
sumbub öösse härdam hüüegi.

Ma kõndisin metsa poole.

Ma kõndisin metsa poole,
kus vaiklik üksindus ;
siin leidus mu nukker süda :
mu noorus ja armastus.

Ma kõndisin välja pääle
ja üle kirikutee.
Siit rahvas sõitis mööda,
mull' haiget tegi see.

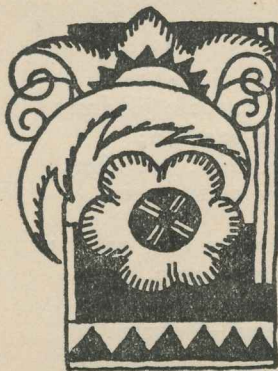
Siin tuli ta mu meele —
otstarbetu elu ja töö :
kuis kurbus köitnud mu keele,
kuis raugematu on öö!

Ma astusin mäe pääle,
kust näha võis edasi :
sää! muistne aeg tuli meele
ja lossid tagasi.

Sää! muistne aeg tuli meele, —
sest kõigest paisus aim,
sest silmad langesid märjaks
ja õieti kurvaks läks vaim.

Sa mine kuhu tahad,
sul ikka varemed ees,
nii metsas, mäel, väljal —
ja sinu enese sees!

(1905.)

Minu saatus.

1.

Ju rannale jõudmas
mu paadike;
ma tean, ma näen,
mu saatus see.

Kas on säääl ees mu
ihade nurm,
kas minu elu, kas
minu — surm?

Ei seda ma tea,
pean vaatama;
halb põgeneda,
halb oodata!

2.

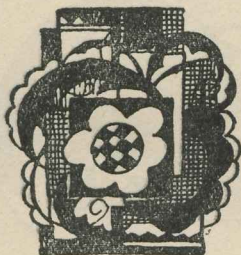
Ju rannale jõudmas
mu paadike,
ma tean, ma näen —
mu saatus see!

Ma tean juba,
mis on ta pääl,
mu kurgust hüüab
ju hõiskehääl.

Oh ei! Vaat' enne,
kui tuleb rand,
täis laineid ja kive
üks mere kand —

kas siit mu paadike
üle saab?
kas mind mu laevuke
kannatab?

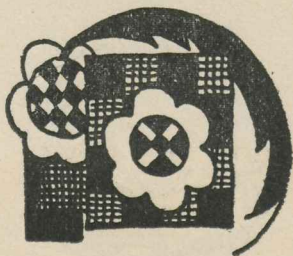
26. juulil 1909.

Oh ära püüa.

Oh ära püüa, püüa sa
mind lootma õpeta:
laev, mis on jäänud jäädesse,
see on mu süda ka.

See laine, mis jää purustaks,
teeks vabaks vangist ta.
Kuid laine, mis jää purustaks,
see mataks laeva ka!

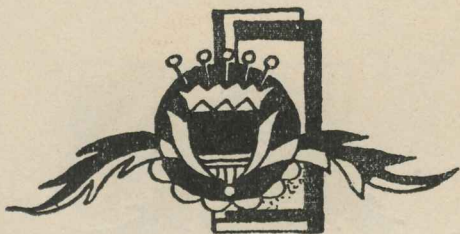
Tule, öö pimedus.

Tule, öö pimedus,
võta mind sülle.

Minu päike ei tunne mind,
öö jäänd mulle.

Ainust tähte sääl pole,
minul on kole.

Varja mu üle.

Helin.

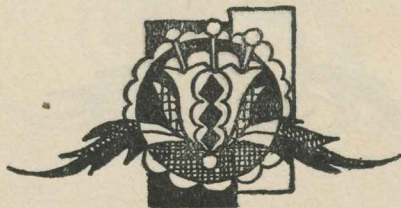
Kui mina olin veel väikene mees,
üks helin mul helises rinna sees.

Ja kui mina sirgusin suuremaks,
läks helingi rinna sees kangemaks.

Nüüd on see helin pea matnud mind,
ta alla rusuks on raugenud rind.

See helin mu elu ja minu hing,
tal kitsaks on jäänud maapäälne ring.

18. veebr. 1910.

Mets kohas. . .

Mets kohas tumedalt, tõelt . . .
Ma kuulasin himuga.
Ta kohin tiibu laotas
mu üle ju hällissa.

Ta tume kohin jäi rinda,
sääb kohab nüüd alati —
ma nagu tad taga leinan,
ei rõõmsaks saa iialgi.

(1891.)

Minu luule.

Mu luule, sina oled
kui haige tiivaga lind,
kel kull ära kiskund tiiva
ja kellel haige ka rind.

Kui haavatud kotkas oled,
kes tõusis pilve pool',
ja kui ta üles tõusis,
siis tabas küti nool.

Nüüd hoigad haledalt üksi
all pimedas tihnikus
ja vaatad haledalt üles,
kus lendab su igatsus!

1896.

Ma pimeduses olen laulnud.

Ma olen laulnud siis, kui oli pime,
ja hüüdnud öödesse, — säääl polnud häält.
Ka minu elupuu on maikuul õitsend,
kuid õied, viljad langenud ta päält.

Mis aitab lõuna viljast unistada
ja õitest — kaugel, kaugel põhjamaal?

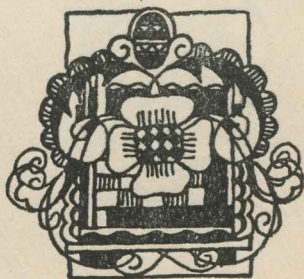
**Siis kui ma laulud olin ära
põletanud.**

Tuisk jookseb võidu tuisuga,
ja tume taevast, tume maa:
nii armas, armas mulle ta,
silm paremat ei kannata.

Ja väli must ja murelik,
siin vanemate minevik:
kuussada aastat läinud ta,
ei ainust tähte näha saa.

Kuussada aastat läinud ta,
ei ainust tähte näha saa:
nii armas, armas mulle ta,
meel paremat ei kannata!

1900.

Naised kangast seadvad.

Naised kangast seadvad
kambri akna all.
Minu mõttekangas
hõljub ligidal.

Oh mu mõttekangas
ilma otsata!
Oh mu mõttekangas
ilma ääreta!

Ükskord oli tema
veripunane,
oli lumivalge,
helesinine.

Punane ja valge,
taevasinine;
südamesse paistsid
tähed, päikene.

Minu mõttekangas
katki kärisend.
Tuhat korda temast
süda värisend.

Tükid tuule kaudu
ümbel lendavad.
Kartes, õnne tundes,
leian räbalad!

(Omi mitmel korral ärapõletatud laulusid
mälestades 1899.)

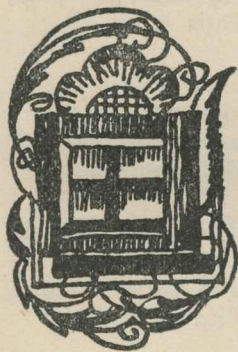

Tähed.

Miks tõuseb tähti vaadates
mul valu südame,
mis ammu unund kurbuses,
siit jälle ülesse?

Eks kõike õnne ilma sees
ma rääkind tähtele;
nad vestvad vaikes hiilguses
sest jälle minule!

1897.

Öösse ära kadus.

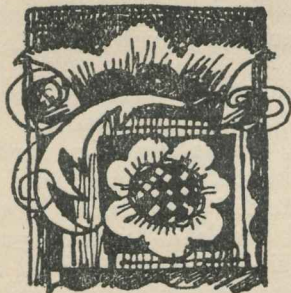
Öösse ära kadus
vanker vurinal,
udu sisse, tee pääl,
tähtis taeva all.

Ühes ära kadus
minu süda ka,
vankri vurinaga
sõitis minema.

Oleks ühes läinud,
läinud temaga,
sada versta sõitnud,
sõitnud tuhat ka.

Oleks mure laulnud
laia ilmasse,
oleks korra olnud
rõõmus ometi.

Oleks korraks lahkund
kurbus ometi, —
tulnud päalegi siis
jälle tagasi!

Mure I.

Mure, sinul on nõiutud silmad,
siidihäll on sul, laulud tasased.
Tasakesi sa, kallike, hällitad,
kiigus hällitad, laulad laulukest,
laulad laulukest, kuni uinutad. —

Ärkan ülesse, — metsa sülesse
sinu eest lähen rahu otsima.
Vennike, kuidas mind ära näed sa,
kallike, kuidas mind üles leiad sa:
lähed ette kui tuhkrumees lõksuga!
Lõks sul kaenla all, vahid tagasi:
kas ma sind vahest ei näinud kuidagi,
aru saanud, mis salamõtted sul?
Sääl jääd mind ootama, sääl jääd vaatama,
just nagu hämmelgas kärblast akna all,
ise peitnud end piidale.
Nõnda vahid, luurad mu südant sa,
muidu kogemata võiks sinust pääseda —
mure!

Mure II.

Päike sõuab,
õhtu jõuab,
rahus hingab ilmamaa.
Üks kui teine
tähekene
tõuseb, hakkab hiilgama.

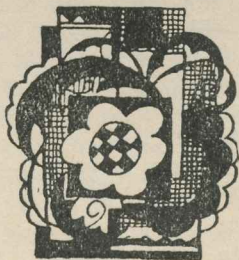
Istun maha
laua taha, —
lambikene
põleb sääl.

Minu mure,
ei ta sure,
ei ta uinu magama,
ei ta väsi,
ei ta oota,
ei ta rahu ihalda.

Vahib silmi,
mis nad näevad;
kõrvu, mis nad kuulevad;
vahib jalgu,
kuhu lähvad;
käsi, mida katsuvad.
Oh kuis mure
silmad näevad,
oh kuis nad tal teravad!

Heidan õhtul,
väsind, voodi, —
mure — tema enne sääl!
Vaovad vahest
silmad kinni, —
tema istub kulmu pääl!
Ärkan hommikul
ma üles, —
mure juba enne ees, —
mure seda juba ootas, —
sõber kogu päeva sees!

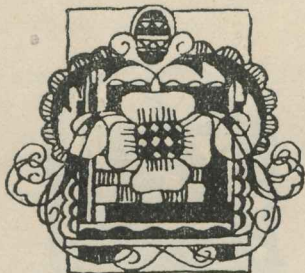
1896.

Murest võib midagi saada.

Murest võib midagi saada, mure võib ülegi minna.
Minu mure on sisuta, sigitamata, —
hirmus üksindus, iial ei üksinda olla!

1. juunil 1910.

Masinlikult liigub mõte.

Masinlikult liigub mõte,
masinlikult liigub sulg,
mis läks läilaks, võttes kätte, —
masinlikult kuuldu riim.

Enne ilus, armas, sula, —
siis ei tahtnud liigutada.
Nüüd mu meel on jahtunud,
nüüd ka laul on lahtunud.

Ei külvi polnud kuskil.

„Ei külvi polnud kuskil,
ei lõikust nõnda ka,
ei midagi ta polnud,
ei korda saatnud ta.

Kõik pole väärt ei ühtki,
liht asi oli see;
ta ise nõnda tahtis,
ta oma asi see.“

Nii mõni järel' ütleb.
Las, olgu, ütelda;
võib olla, ehk tal õigus
ju nõnda mõtelda.

Kuid mul ta polnud lihtne,
ei olnud kerge ka, —
ei vähemat kui elu
mult päris ära ta.

Tulevik.

Mis on, mis paistab kaugel merel...
Kas laev säält tuleb? Mis ta toob?
Või udu hall? Või mõttekuju,
mis hing vast ise endal' loob?

Ei, laev ta on — mu kaugel lootus:
ta peab, ta peab kord tulema!
Ja kuigi varem pettis ootus,
ma usun: nüüd küll tuleb ta!

Kuid kas ta see, mis mina ootan?
Kas õnn, kas minu õnn ta sees?...
Ma küsin ... laente käiku vaatan...
Ta kuju rohkem kerkib ees.

Kas minu igatsust ta kannab —
kas on mu lootus tema pääl?
Või toob ta häda meie randa?
On surm vast leidnud aset säääl?...

(1904.)

Kui tume veel kauaks ka sinu maa.

Kui tume veel kauaks ka sinu maa
ja raske su koorem kanda,
kui enam ei jõuaks, ei jõuakski sa
su soovide siniranda, —

täht süttib ehk taevas su üle veel,
lill tärkab su haua pinnast
ja sinu mõte ja sinu meel
kord tuksub su rahva rinnast

ja liigub ja loob ja lehvitab
ja kaunid radasid rajab,
su rahva koda see ehitab
ning põlvest põlveni kajab.

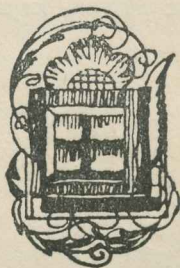
1894.

Mitte igäühele.

Mitte igale õnneks ei antud
selgesti näha,
mitte kõigile palgaks ei pandud
selgesti kuulda,

armastada palavalt
isamaad,
kannatada temaga.

Südame löök.

Iga eht südame löök
purustab ära mind põrmuni,
viskab maha mind surmani
iga eht südame löök.

Iga eht südame löök
sinu eest, oh Eestimaa,
minu elu võtab ta
sinu eest!

1905.

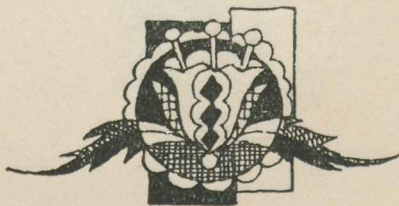

Mis meil kaunis, mis meil kallis.

Mis meil kaunis, mis meil kallis,
mis meil kallis, püha on,
see on meie kindel side,
see on meie kõigi õnn.

Õnn, et meil üks kindel side,
mis on kallis, püha on:
see on ühendaja pide,
see on meie elu õnn.

Isamaa on meile kallis,
ta meil kallis, püha on,
ta on meie kindel side,
ta on meie elu õnn.

Meri.

Meil ukse ees lainetab meri,
käib alla ja ülesse;
siin laine lainet ajab
küll taga järgesti.

Siin lainetab rukkiväli
kuldlaineid mu õue all.
Ja isa, ema ja käli —
nad vaat'vad väraval. . .

Mu üle Eesti taevas
on nõnda sinine
ja Eestimaa päike paistab
nii selgesti, soojasti.

Ta lendab mesipuu poole.

Ta lendab lillest lillesse
ja lendab mesipuu poole;
ja tõuseb kõuepilv ülesse —
ta lendab mesipuu poole.
Ja langevad teele ka tuhanded:
veel koju jõuavad tuhanded
ja viivad vaeva ja hoole
ja lendavad mesipuu poole.

Nii hing, oh hing, sa raskel a'al,
kuis õhkad sa isamaa poole;
kas kodu sa, kas võõral maal —
kuis ihkad sa isamaa poole!
Ja puhugu vastu sull' surmatuul
ja lennaku vastu sull' surmakuul:
sa unustad surma ja hoole
ning tõttad isamaa poole!

(1905.)

Ma lille sideme võtaks.

Ma lille sideme võtaks —
sind köidaks sellega,
sind köidaks sellega ühte,
oh õnnetu Eestimaa!

Ma taeva sina võtaks,
võtaks päikese särava,
võtaks eha, võtaks koidu —
sind köidaks sellega.

Ja armastuse ma võtaks,
võtaks truuduse, aususe ka,
ja köidaks sellega ühte
sind, kallid kodumaa.

Ja vere sideme võtaks,
võtaks venna südame ma —
ja köidaks sellega ühte
sind, õnnetu Eestimaa!

(1907.)

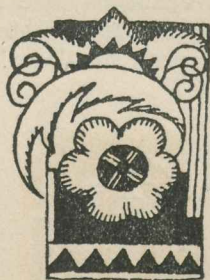

Kõik kohad täis.

Sa oled kui salanaine,
mu kallis kodumaa,
kui sarnane naine, kellest
ei kõlba kõnelda.

Kui vahest nagu vargsi
su poole mõte käis,
siis panevad nad pahaks,
kõik ilm siis kisa täis.

(1909.)

Sa oled väikene — väike.

Sa oled väikene — väike,
ei, sind ei nähtagi,
ei, sind ei teatagi,
ei, sind ei tuntagi.

Sa oled ise väike
ja väike on su keel.
Su süda tõmbaks ühes, —
neil hoopis teine meel!

Sul, Eesti, häält ei ole,
vaid teised tõmbavad.
Kuid sina — ka mine üksi,
sest sind ei küsigi nad.

7. sept. 1908.

Sa oled kui Israel vanast.

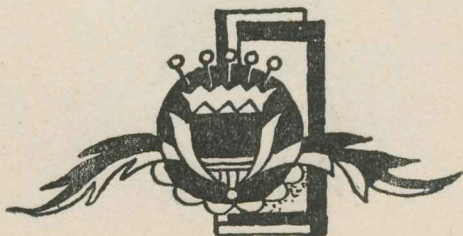
Sa oled kui Israel vanast,
oh minu isamaa!
Kui Israel prohveti päevil,
seesama viisiga.

Sa seisad teede ääril,
kust Moabi minnakse,
ja mägede otsas vaatad,
kust Ammoni nähikse.

Sa pilgutad Edonil' silmi
ja Assarit armatsed
ja Süüria kuninga kulda
sa enesel' ihaldad.

Sa oled vintsutatud
just nagu Israel ka.
Sind kõige looja kaitsku
ja olgu sinuga!

(1908.)

Vanemuise lastele.

Sa kõnnid tippamisi
ja kannad pärgasid pääl,
võltshambad suus on sul vahest
ja moonutatud su hääl.

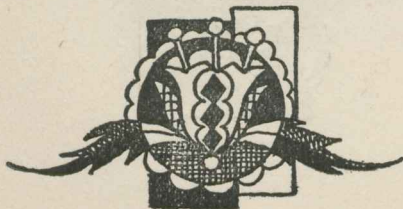
Ja pärleid kaugemaist maadest
sa ehteks endale tood
ja kulda kaugemaist raadest
ning sellest kangaid kood.

Vast oled kui korratu naine,
vast ruttad sa kurega
ja viskad pesuveega
sa lapse vannist ka.

Kui aga nad võtavad, mis püha,
su lapse sult võtavad,

— — — — —
— — — — —

Siis müürad kui ahelas karu,
siis heidad hilbud sa,
siis langed pääle kui maru
sa — mõõga ja kilbiga!

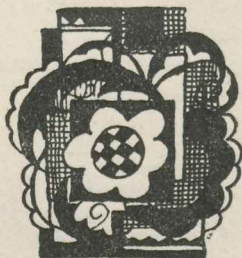
Sa oled püha ja ilus.

Sa oled püha ja ilus
ja hirmus oled sa ka,
kui pimeduse ajal
sa paistad üle maa.

Kui rinnast läbi lastud
sa tihnikus kõneled veel,
siis kisendad nagu lõukoer,
kui maol kostab su keel!

Sa oled kui lille palve,
kui vaikne, armas aim,
sa oled kui lille palve,
kui uinuja õie vaim.

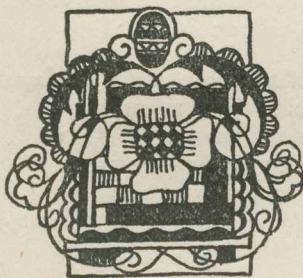
1896—1908.

Kadumatu.

Nii kuidas pilves päike
loob valgust ilmale,
ehk ise nägematuks
küll jääb ta silmale, —

nii oled kinni kaetud
sa valupilvedest, —
ei kustu siiski ära,
ei kao südamest.

Isamaale.

Ma tean, liig selgesti tean,
mis oled sa, mu isamaa!
Seda tunda sain uneta öödel
ja kõigil mu vaevastel töödel —
võin julgesti ütelda:

Sa oled seesama elu,
mis sinult pärinud ma;
sa oled seesama elu,
sa oled seesama valu,
mis minult saad tagasi sa.

See valu, mis sinul, on püha,
on minule püha ka:
ma pärinud seda su käest
mu nõrkusest ja mu väest,
mu valude isamaa!

Ja sinu häda minu häda,
ja sinu õnn minu õnn ka,
ja sinu vaesus ja rikkus
ja sinu eluea pikkus
on minugi, isamaa!

(1906.)

Sinuga ja sinuta.

Sinuga olen lainetel lõhkuvail,
sinuga janunev palm ma kõrve mail.
Laev, vaene, keitleb hukkavais lainetes,
palm, vaene, norutab liiva sees.
Olen hoone, rusutud maru väel,
olen lille, muljutud tormi käel.

Sinuta hommik, mil pole koidu kiirt,
sinuta öö, mil polegi piirt,
sinuta kevade olen, mil pole lillekest,
sinuta puu, millel ainustki lehekest,
taevas siis olen, mil ei ainustki tähekest.
Sinuta pisar olen, mida valu pole toond,
sinuta loom olen, keda pole keegi loond.

Isamaa!

Sinuga olen õnnetu ma,
õnnetum ilma sinuta!

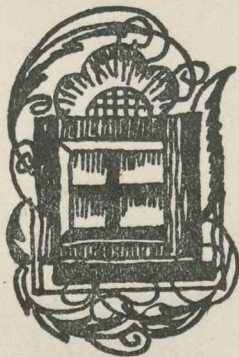

Lootuseta.

Ma neidu armastasin,
ei kostnud ta ei ega ja,
vist polnudki tal kosta,
vist vaikis ta lootuseta.

Ma isamaad armastasin,
mull' vastu kostis ta:
mul pole ühtki kosta,
ma vaikin lootuseta.

(1910.)

Vangis.

Kui oli palavalt meeles
sul kallis kodumaa,
kui kõnelda temast tahtsid,
kui tahtsid kõnelda:

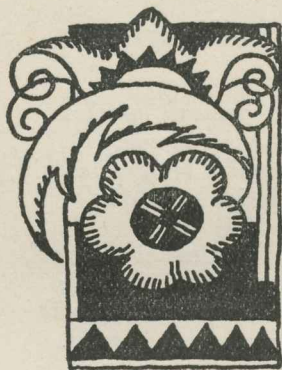
siis ühtki sõna ei leidnud,
ei leidnud ühtegi teed;
kõik sõnad seks olid vähe
ja kõik olid kinni teed.

Siis tundsid, et keeletu olid,
siis tundsid, et olid sa tumm,
siis tundsid, kui kitsas sul oli, —
ja südames kogus kuum.

Kui sa siis välja läksid, —
nii väga kurb oli meel, —
kui läksid rahva sekka,
kes kõndis sinu eel:

siis nägid, kui võõras sa olid
su oma kodumaal,
siis nägid, kui õnnetu olid
su enda rahva ra'al.

Siis küsisid, kus see kodu,
kus õnnelik oleksid sa?
Hing kostis: Ei kusagil ilmas
sa sedagi enam saa.

Must lagi on meie toal.

Must lagi on meie toal,
on must ja suitsuga,
sääl hämblikuvõrku, sääl nõge,
on ritsikaid, prussakaid ka.

Mis tema kõik kuulnud, näinud,
ei suuda ütelda, —
kuis valu viskab varju,
kuis muudab näo ta!

Näind palju pisaraid, nuttu,
ja palju riidu ka,
nii palju, palju valu, —
oh issand, halasta!

Must lagi on meie toal
ja meie ajal ka:
ta nagu ahelais väänleb, —
kui tema saaks kõnelda!

Laul sellest kaduvast.

Laul sellest kaduvast suvest —
see on kurbline laul.

Laul sellest kaduvast elust —
see on kurblisem laul!

Närtsivast noorusest laul on
kurbline laul.

Närtsivast voo­rusest laul on
kurblisem laul.

Laul sellest langenud vahvast —
see on kurbline laul.

Laul sellest rusutud rahvast —
kurblisem laul!

Jah, sellest loodusesurest
kurb on laul,

ja sellest südame­murest
kaebab laul.

7. sept. 1908.

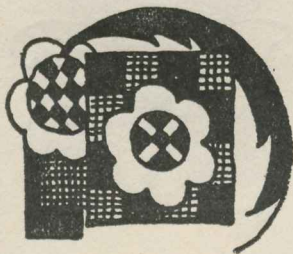

Läänemere lained.

Sa magad, sa magad, sa magad,
sa magad, mehike,
nii kaua koputame
me kivikaldasse.

Sa magad, sa magad, sa magad,
sa magad, mehike,
ja rauad käsist ja jalust
sull' löikavad lihasse.

Sa magad, sa magad, sa magad,
sa magad, mehike,
nii kaua koputame
su unustud rannale.

Kas olete näinud?

Kas olete näinud laeva, mis mastita?
Kas olete näinud laeva, mis tüürita?
Kas olete näinud, mis meestel on südames,
kui meri käib keeru — ja sadam on silma ees —
ja sisse ei saa!

Oh nõnda oled sa, minu isamaa:
laev oled sa mastita, laev oled tüürita.
Su masti murdis kauge minevik
ja võõrad su tüüri on juhtind, kuis juhtus.

Tallinnas.

On üle linna udu,
ja udu on välja teel, —
nii tihe, tume udu,
just nagu minu meel.

Ja, vana kants, sa seisad
nii piiratud ududest,
kui keeksid hämar ja udu
kõik välja sinu seest.

Eile nägin ma Eestimaad!

Raudteel.

Eile nägin ma Eestimaad!
Nägin hurtsikuid, saunasid,
nägin bagaaži ja paunasid,
väljul kivivõsa aunasid, —
eile nägin ma Eestimaad!

Eile nägin ma Eestimaad!
Talud — nad olid nii õutud,
majakesed nii jõutud,
väljakesed nii nõutud, —
eile nägin ma Eestimaad!

Eile nägin ma Eestimaad!
Põõsastikud ja võsad kõik,
suikumise ja näotuse paik,
vaimuilm nii hämaras, vaik, —
eile nägin ma Eestimaad!

Tartus, 10. jaan. 1904.

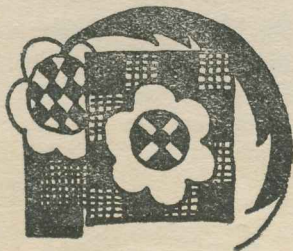

Ju vaenlased on meie maal.

Ju vaenlased on meie maal,
kuid Kalevil uni on kaelas;
ta magab seitse nädalat,
ta magab sorti paelas.

Ei unest saa üles mu isamaa,
sind köidab Kalevi uni;
sul Kalevi väsimus puhata,
siis maitseb ka Kalevi uni.

Ei unest saa üles minagi,
ka minul on Kalevi uni;
mul Kalevi valu on magada,
mind köidab Kalevi uni.

Veel kõlab Toome tornist.

Manitsus ärataganenud Grenzsteini auks,
lauliku deliriumis.

Veel kõlab Toome tornist
plärisev kella hääl.

Ta on ju lõhkine, vana,
ta on ju unustud sääl.

Kord oli vaenlane kange,
vägev vaenlane valli all;
kõik sõjanõu oli otsas,
surm kõigil ligidal.

Siis kellal kõrges tornis
rind äkitselt kitsaks jäi:
ta tuliselt helises alla,
raudsüda tal tuliselt löi.

Nii tulisest armust ta õhkas,
et kartuse kaotas;
kui süda tal valu käes lõhkes —
mõõk vaenlase vaotas. . .

Küll võetakse ta maha,
küll vedeleb uulitsa pääl;
ju ammu on ära unund,
et linna kord päästis ta hääl.

1898—9.

Äraandja.

Suur hädaoht nüüd sunnib Greekat sõtta,
sest Kserkses arutumal suurel parvel,
mis kutsunud ta kokku sõjasarvel,
ju ähvardab neilt elu, priiust võtta.

Suur vaimustus käib siiski läbi riigi,
kõik astvad kokku, müüriks isamaale:
kas võita ehk kas surra priiusele —
ses mõttes tõstab Greeka kilbi, piigi.

Kuid tulev hädaoht neid tahab neelda,
sest juba Kserkses Termopülä taga
kui piksepilv, ta hirmsa hulkadega;
sääl lubab Leonidas vaenlast keelda.

Ta vapramatest valitseb kolmsada,
et kinnitada Termopülä mäge;
nii eemal hoida laastajate väge
ja kaitseda sääl Greeka priius-rada.

Nüüd vihas turtsub Aasiamaa võitja,
hulk hulga järele ta saadab ette;
need langevad kõik Greeka mõõga kätte.
Sääl katsub kavalust siis toores sõjasõitja.

Ta pakub Efialtesele raha,
et see viiks teda kuskil' salateele
ja juhiks teda greekalaste eele,
kust niita selja tagant võiks neid maha.

Ja Efialtes vaatab töotust, andi;
must rahahimu ärkab — südant närib,
kuni ta viimaks Juuda palga pärib
ja ära annab priiust, suguvendi.

Need langevad, ka Greeka priius, vara.
Kõik linnadest nüüd lõivad leegid valla
ja kandvad Greeka kunstid taeva alla;
ta vahvaid poegi tapab mõõga tera.

Nüüd Efialtes aimab hirmust värki,
kui voolab veri, tõusvad tulesambad,
kust nagu naeraks põrguliste hambad:
„Sa kannad äraandja — Kaini märki!“

Pea oli sõjaõnn end muutnud,
sest Greeka meri mattis võõra sugu. —
Kuid äraandjat põlgab ajalugu,
ei meri tema häbi katta suutnud.

(1887.)

Nutt.

Tall — lõvi eest ta ära põgenes!
See ime küll, kuid — olgu ime,
sest saatus tihtipäale pime.

Kuid ühest asjast pää tal sõgenes
ja põuetunnistus läks selle järel takku:
„Ma pääsin ainult õnnekombel pakku.
Ta on nii vägev, mina nõnda väeti.
Vast loodusest mind talle toiduks jäeti.
Nüüd vaesel lõvil kõht on tühi,
ja mina — talleke, pean lõbupühi!
Suur murrab väikest, see on loomu-edu.“

*

Nii mõned meilgi mehed järelveerivad,
et väiksel rahval suure kasuks tarvis kadu.

Kahekõne.

„Küll suur on minu isamaa
ja suur on minu rahvas:
ta üle kogu ilmamaa
on üle kõige armas.“

„Küll väike on mu isamaa
ja väike minu rahvas,
ja siiski üle ilmamaa
mul üle kõige armas.“

„Hm — sõber — veidi värvilik
on sinu arvamine.
Sa oled — veidi närvilik,
vast — tohtri juure mine.“

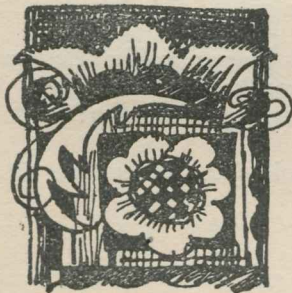
Ja risti veel kuldame!

Kuidas vesi võib olla tulele truud?
Kuidas truud olla kirveterale puud?
Kuidas ülekohtu kiita võib lauliku suud?
Kuidas überrahvustust kiita võib meel?

Kas teate, mis sooviga kustub siin keel?

Ühel' rahval', kes tõugatud hauale,
kuldkirja ta kingib ristilauale!

3. jaan. 1909.

Küsimine.

Kes sa hiilgavaid võitused võitnud,
mõõgaga vägeva riigi rajanud,
mõne rahva sa vabastanud,
kiitust kaugemalegi kajanud:

kunas sa laulikul lubaksid tegudest laulda,
millal seks rind tahaks leida end tules?
Oma rahvastest kaebusi kuulda,
seda ei luba sa — sõna peab surema.

Miks on siis bulgar kallim Eestimaa rahvast?
Teda vabastes kaotand me enese keele!
Taevas, su tahtmine sündku: andeks me anda
su püüet, kuid ühes ei iial me tõmba!
võime

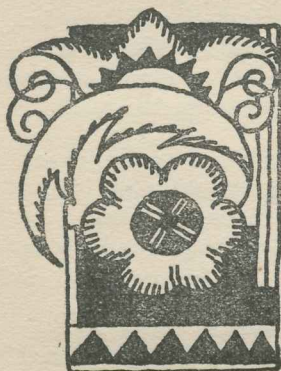
Soomesugu peaks surema Venemaa tugevus'
pärast?!
Üks täht siis vähemaks jääks ju su taevas,
rahvaste taevas, — kas sa ei tunneks sest kahju?
Üks ja teine kaoks — üksi siis jääksid maa-
ilma?!

Seltskond on varisam: lõbusam, targem,
rikkam.

See, mis üksikult tõde, kas rahvastes pole
ka nõnda?

Tõesti on nii. Seltskond on toekam, lõbusam,
parem, rikkam.

Teiste hävitus viga on, hale viga, mida veelgi
ei tunta...

Ma mõtlen nõnda õigest'.

Ma mõtlen nõnda õigest',
kuidas elu õpetand;
ma kõnelen nõnda selgest',
kuidas ema harjutand.

Kuid mind ei mõisteta ära,
kuid mind ei mõista saa, —
maailm — ta nõnda vägev,
nii nõrk on meie maa!

Ma kardan — igas sõnas,
igas paigas võin eksida;
ei aga ühes ma eksi:
et raske on sureda!

Et raske on suremine,
seda tunnen üksi ma,
seda tunnen ükshaaval ma selgem', —
tilkhaaval tunneb maa!

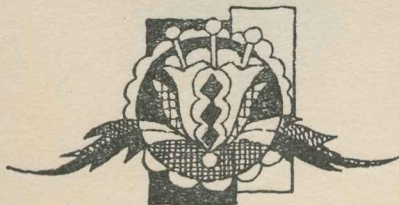
Kas ma Eestit unes nägin?

Kas ma Eestit unes nägin?
Nägin lained laevu täis,
nägin viljarikast randa,
merekõlm ta ümber käis.

Ei, see polnud mitte unes!
Ilmsi tuli kujutus.
Oli vaev mul, oli valu,
kuni tuli kahvatus.

Tõusku, tõusku valuvägi
surmaorust ülesse, —
teed ta otsib, elujõgi,
kuni jõuab merele!

16. aug. 1895.

Oh sa mustakuuene rahvas!

Küsime, kunas tuleb, kunas tuleb aeg,
mil me, lipud käes, kõrvu seisame,
kui enda vabadusele laulame,
kui me vabadusele tänu anname!

Ükskord, ükskord, Eesti rahvas, sa,
ükskord, ükskord ennast mõistad sa!
Ükskord tunned, et eluvägi su sees,
ükskord tunned, et elav on Eesti mees!

Üks hommik tuleb.

Üks hommik tuleb, millal enam hunt ei kisu,
ei karu murra ega madu nõela,
vaid millal tõendakse Eesti õigus
ja millal häbiasi pole Eesti au.

August 1902.

Ta kirjutas A mulle ette,
ütelgu mina B,
ja aabitsa varda mu kätte, —
tuleb õppajaid üle maa ja vee.

Ah, A öelda pole mu asi,
ei ütelda A ega W;
nii kuidas asjad läinud,
on saatuse asi see.

Kes o m a k a s u l läks välja,
ei aidanud hädalist, —
ta leidis küll kaitseta selja
ja rikkamaks sai vist?!

Need ristosõitjate parved
põõsatagused, tunnen neid!
Ei ulata teie mõistus,
kes olin ma enne teid!

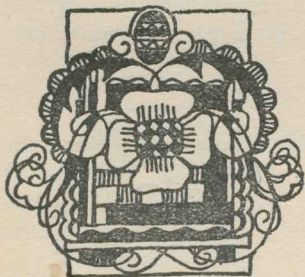

Miks ?

Miks algasite sõda
te kauges hommikus,
miks lõite mulle haava,
mill' lõpp on kaduvus ?

Kas teate, mis Eestimaa lootus
olnd varjul põue sees ?
Kas teate, mis Eestimaa ootus
on olnud iganes ?

Mind valu kalmu kandku,
ei endast hooli ma,
aga seda Jumal andku —
— — — — —

Ma mõtlesin . . .

Ma mõtlesin Eesti rahvast
kord nõnda nägema:
vaenlane Tallinna tulnud
meil liiga tegema.

Ma mõtlesin rügementi
truud riigile surmani,
ta sirutas püsside metsa
vaenlase hingeni.

See rügement mustakuubne
oli Eesti meeste salk
ja Eestimaa poegade vahvus
ja võit, võit oli ta palk.

See rügement oli Eesti,
oli Eestimaa rügement.
Ta vürst teda Moskvast tänas:
„Elagu Eesti rahvas ja maa!“

Kas näitad?

Te näete, mu lootus on vähem
ja nõrk ja haige ma;
kuid kui ta koguni kustub,
ehk kustun ise ka.

Vaat nõnda on ka lugu
küll selle rahvaga,
kelle lootus on ära võetud:
niisama põeb ta.

Kas vihavaim minus helgib?
Jah — vastasel' lõpmata.
Kus aga inime selgib,
sääb armastan otsata.

Sest ärge iial lootke,
et, elu, kaob ta,
kaob ära aim rahva rinnast,
kuni veel elab maa:

Ei! ükskord vaba olla
on iga rahva soov,
ja see aeg võib küll tulla,
ei keela ükski hoov!

Ta, taevane linn, ta elab
veel juudi lugudes,
ei enam tal keelt, ei rahvust,
ja ometi südames!

Kui Tiituse tööd ei tehta
just iga rahvaga,
saab aeg tulema, näete,
et vabad on nemad ka.

Ja nõnda on lugu ka Eestis
ja nõnda on elu kiik:
ükskord — kui terve mõte —
ükskord on Eesti riik!

Kas aastatuhanded mingi,
siis vast see haiget ei tee,
et suurte rahvaste kõrval
on vaba ka väikene.

Et väikse rahva keskel
on õnn ja armastus,
on armsad vanemad, lapsed
ja armas on vabadus.

Kes tulevikku kõik teab,
vast nii me ei tahagi —
kui leping meid lahingu veab,
kus võitleme kõrvuti:

Kas siis me veel tahame rohkem,
või rohkem tahate te?
Kas üleimat armu, au, kohut —
ükskõik mis — veel tunnete?

Tervisi Neeva kaldale.

Tervisi Neeva kaldale,
tervisi alandlisi!
Meie üle on päikene,
laine käib — ühest teisi!

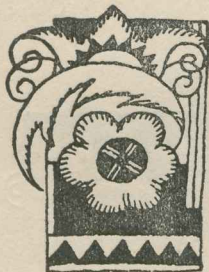
10. sept. 1910.

Siin väsimatu olgu julgus.

Siin väsimatu olgu julgus, —
uus maa on raske harida;
vast kergem rahvast vabastada,
kui teda hoida vabana.

Ja nõnda terve elu läbi
ta kihlatud on temaga;
ja kaob ükskord kallis elu, —
ta teod jäävad elama!

Helleenlane ja perslane.

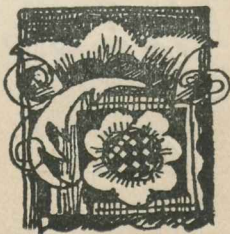
Maalt välja aetud, eksind kõrbe rajal,
siit leidis perslane ta lõuna ajal.

„Sull' isamaa on olnud kohtus äge:
nüüd juhi Hellasesse kuninglikku väge.“

„Kui õhtust tõuseb päev: siis koju sõidan,
kui lõunast: siis ma Hellast teile võidan.“

Ei, võõras! Sinu kuld mu ustavust ei murra,
ma olen greeklane — mind lase nõnda surra!“

Oktoobri kuul 1908.

Mina ei tea, kust ma rõõmu võtan?

Mina ei tea, kust ma rõõmu võtan?
Pole mul maad, ei ole mul maja,
pole mul rada, ei ole mul raja,
pole mul raha — ja kõike on vaja,
olen kui kurva' aegade kaja,
tumeda' ööde tunnistaja, —
mina ei tea, kust ma rõõmu võtan?

Mina ei tea, kuidas rõõmu jätan?
Kui mina kodumaa aasale tõttan,
muredes, roidunud, kahevahel,
ei ole lootust, ei usku, — kui ahel
rõhub mind saatus, kui surmalahel, —
kostab siis Eesti laulukaja!
Eesti laul — oh sa elustaja!
Mina ei tea, kuhu rõõmu siis jätan?

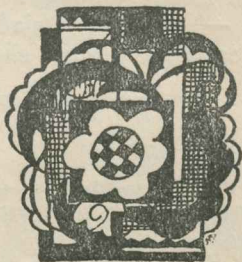
Juuli kuul 1905.

Löön selle lahti.

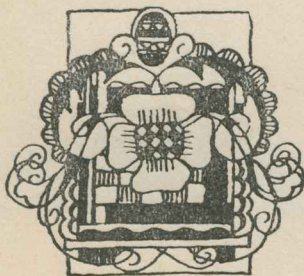
Löön selle lahti, kes meid õpetand,
kesse orja roomamise lõpetand,
kesse sõna „Eesti“ pajatand,
vara südame sügava kajatand,
püha värina hinge rajatand:
„Eesti rahvas!“ ja uut ilma ajatand,
noortele hingedele juhiks vajatand:
„Esivanemad olid mehed!“ nii lajatand.

Tema tõi päikese.

Tema tõi päikese meie lauale.
Ennast teda kanti peagi hauale.
Aga juba löödud haav oli rauale.

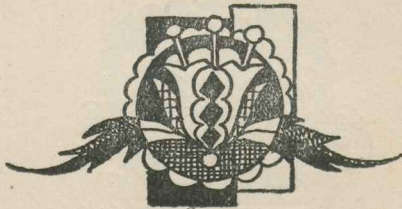
„Eesti rahvas,“ tema rääkis sinule,
esivanematest kõneles minule,
„maarahvas, maarahvas on eestlane!“

Minu erakond.

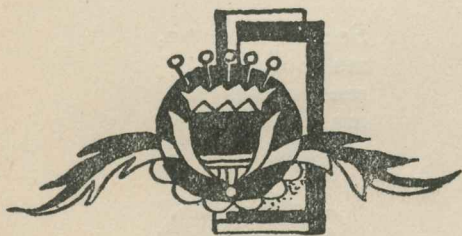
Ma olen igapäev nii mitu-mitu-meelne,
kas vabameelne, vana-, kodanlane,
kas töömees, jah, ka aadel mõnikord.
Ja kes veel teab, kuhu rändaks meel,
kui ununeks üks erakond: mu eesti keel.

Nii järelikult: minu erakond on eesti keel.

Tuhat lainet on meid lahutand.

Tuhat lainet on meid, vennas, lahutand,
tuhat lainet meie vahel vahutand,
mitu mere täit kurjust jahutand,
mitu ilma täit tõkkeid pahutand,
ja kui see sulaski, uuesti kahutand, —
vihastand küllalt, kuid ei iial unustand!

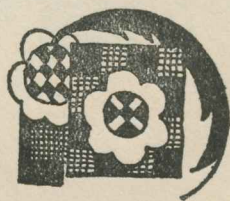
Üks suu.

Üks suu, nii vana
kui mullake;
ja mõttis nägu,
nii vagune.

Ja mõttis nägu,
nii aus ta,
nii vaikne, valul
ja sõnata.

Nii aus, nii vaikne,
nii mullane,
nii selge ja õige
ja kullane.

See on mu ema,
mu mullake,
see on mu ema,
mu kullake!

Noorusaeg.

Sa ilus aeg,
sa armas aeg,
nii lilleõitsev noorusaeg!
Kuis juttuvestes lendas aeg,
kuis vaieldes nii armas aeg
ja seletades õnnis aeg!
Ja vaikisime mõni aeg —
sa kallis aeg —
see oli kõige õndsam aeg!

Koidul on kõnesid palju.

Koidul on kõnesid palju,
tähtedel tarkusi tuhandeid,
tuuledes haiguserohtu,
lilledes hädadel' ohtu,
südamele magusaid sidemeid,
mälestusepidemeid:
kellel nii palju on aitajaid veel?

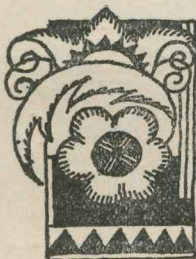
Oktoobri kuul 1908.

Lilleleid.

Küll on ilus lilleleid!
Naerateleb päikserind.
Lilleleidja kenam neid —
lilled on nad mõlemad,
päiksepaistel põlevad,
hüüdvad vastu: vaatke mind!

1896.

Naerata!

Oled mu päike ja oled mu öö.
Surra ma tahaksin — sinu töö.
„Misuke päike siis olen ma?“
Ära küsi — naerata!

Detsembri kuul 1895.

Ei sinu ilust.

Ei sinu ilust minu hääl
saa kiitust valmista.
Kui kannikene aasa pääl
sa õitsed üksinda.

Ja siiski alahiilguses
mul särad tähena:
kõik lained on su silmi täis,
su ilu lõpmata!

1895.

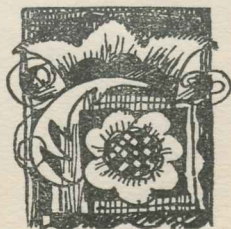

Ei ma mõista palvet teha.

Ei ma mõista palvet teha,
ei ma mõista paluda:
palveks enne saab ju süda,
kui ma hakkam paluma.

Sinu eest ma palvet teeksin,
paluks vaga meelega,
aga juba põue põhjas
oled ise palve sa.

Juuni kuul 1896.

Oleksin ma luuletaja!

Oleksin ma luuletaja,
sinust siis ei laulaks ma.
Enamat mul oleks teha:
surematust laulaks ma,
laulaks, kuni kustub keha.

Oleksin ma luuletaja,
sinust ikka laulaks ma!
Võtaks ilma ilusa,
võtaks tähed taevasta,
võtaks hommiku ja eha,
võtaks kogu ilmamaa,
ehiks sinu iluga, —
laulaks, kuni kustub keha:
Ülemat ei võiks ma teha!

9. juunil 1896.

Mu ilus kullakene.

Mu ilus kullakene,
mis mõtled nüüd jälle sa?
Pääd kumardad armsast' alla
ja naeratad salaja.

Mu ilus kullakene,
mis teen ma sinuga?
Sul on nii ilusad silmad
ja mehele tahad sa.

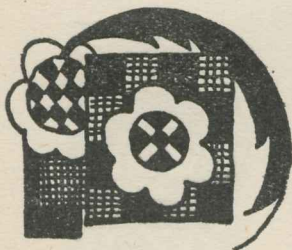

Pottsepp ja savi.

Eks, kelle töösid sa loed,
sa seisad tema väes?
See on su looja, su pottsepp
ja sina savi ta käes.

Kui ilusa neiu ees seisnud,
eks seisnud sa tema väes?
See oli vast õieti pottsepp,
sa õieti savi ta käes.

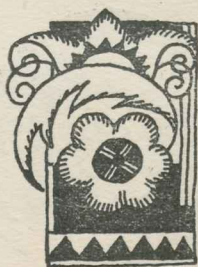
(1909.)

Ei saa aru!

Oh seda tegu, võeh võeke,
mis tegi mu väike õeke:
külapoisile ära läks ta,
mind jättis õeta, üksinda!

Külapoiss viis ta, ei tänandki,
õde — ta ümber ei käänandki!
Kuldaväärt hää oli siiski ta.
Sellest aru ma küll ei saa!

Neiule.

Pää langend sul käe pääle —
kui ära helisend hää,
ja mure tume vari
veel praegu su palge pääl.

Kui ilus on muretsev ilu!
Su ilu muredes:
üks kaitseta lillekene
ja — maru käib pilvedes.

Septembri kuul 1896.

Üle vee.

Üks laevuke
läab üle vee,
läab üle vee
ja lainete.

Kui valge luik
kaob üle vee,
kaob üle vee
ja lainete.

Mu armuke
ja kullake —
läks üle vee
ja lainete.

Silm kaugele
käib üle vee,
käib üle vee
ja lainete.

Kuid laineke
ei kõnele
mul üle vee
ja lainete.

Mu armuke
ja kullake —
on üle vee
ja lainete!

Juuni kuul 1896.

Sügise päikene.

Kui südames sügise lehed,
kui südames sügise hääl:
mu ilus kullakene,
ka sina oled sääl!

Ja mere pind päikese valgel
kuldhiilguse helgi sees,
ja valge puri kui liblik
kaob sinavas kauguses.

Sääl vaatab päikene linna
ja vaatab vee, ilma pääl, —
ja sina, mu kullakene,
ka sina oled sääl!

(1909.)

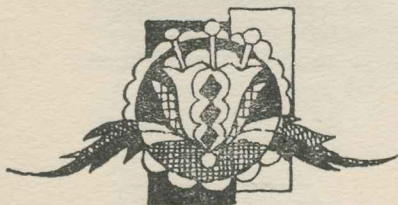
Ei sinu iludus.

Ei sinu iludus, su õitsvad palged,
ei sinu kuldsed lokid, väiksed õrnad käed,
ei sinu roosihuuled, kael, nii valge,
ei köida, neiu, mind kui armu väed.

Ei sinu rinnaehe, sinisilmad,
ei sinu kerge aste, vaikne ilus käik,
ei võitnud mind need iluduse ilmad, —
ei võita võinud, neiu, mind see kõik.

Vaid sinu pilk, nii lapseline, vaga —
su tark ja süüta, puhas lapse meel —
need võitsivad mind nagu nõidusega;
need võidavad mind ikka — ikka veel!

(1887.)

Sa tulid.

1.

Sa tulid tупpa, ja valgust
ja selgust sai tuba täis.
Su üle oli kui päike,
kui päike kiiresid täis.

Sa tulid tупpa, ja valgust
ja selgust sai tuba täis.
Su üle heljus kui muusik,
su komme — valgust täis.

Juuni kuul 1896.

2.

Sa tulid nagu päikene,
kui hommik tulid sa.
Sa tulid nagu päikene,
ja ilm lõi särama.

Sa tulid nagu päikene
ja paistsid südame —
ja kadusid kui päikene
öö musta hõlmasse.

1904.

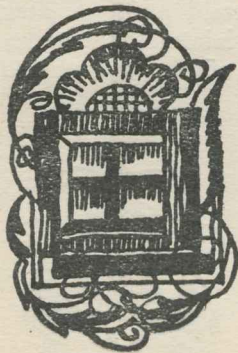

Sina ja mina.

Mu ees on surm,
ma tunnen ta vina.
Ja säälpool on nurm,
kus õitsed sina.

Küll ilus on nurm,
kus õitsed sina.
Mu ees aga surm,
ma tunnen ta vina.

1896.

Mai hommik.

Õrn maikuu hommik imeilul koitis.
Kõik linnud hõiskasivad üheskoos
ja kastekullal hiilgas iga roos,
mis mururinnast rikkalikult toitis.

Sääl järve pinnal tõusev päike loitis;
ta peegel säras kuldses värvi voos
ja nagu hingas pehme õhu hoos.
Mu silm ta pinnal igatsevalt uitis.

Üks magus soov sääl tuli tasa rinda:
oh et nii kuldne seisaks armu tee
kui vesi omas hiilg'vas sinisaalis!

Sääl — tormid puutnud järsku järve pinda
ja kiskund laintel lõhki vaikse vee:
oh süda — nõnda arm end sulle maalis!..

(1885.)

Mu viimne laul.

Mu viimne laul oli õitest
ja kenast kevadest
ja kena kevade ilust
ja suvest ja sügisest. ¹⁾

Ja sinust, kuldne, ta õhkus
ja laulis su iludest,
ta suvest ja sügisest laulis
ja laulis — igavest'!

Mu viimne laul, ta kustub,
ta kustub sinuga
ja sinuga kustub kõik elu
ning sureb lauluna.

Septembri kuul 1896.

¹⁾ Tähendus: Kõik ühel muretunnil põletatud.

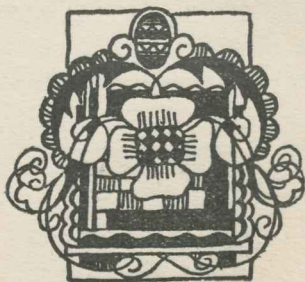

Arm tuli...

Arm tuli tuulesta,
ära läks tuulesse,
tuul meelest tusa viis —
kõik oli korras siis.

Oleks saanud süda ka
tuulesta terveksa!
Armid ei tuulesta,
ega kao tuulesse.

(1891.)

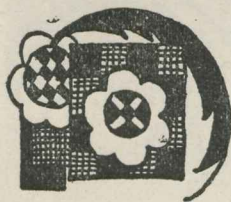

Mis on kui vaikne valu hääl?

Mis on kui vaikne valu hääl
mu südames,
kui kaeblik helin kandle pääl
ja rinna sees?

Mu neid on vaikne valu hääl
mu südames
ja kaeblik helin kandle pääl
ja rinna sees.

Ta ainult vaikne valu hääl
on südames
ja kaeblik helin kandle pääl
ja rinna sees.

Et iga viimne valu hääl.

Et iga viimne valu hääl
ka valus kõlab kandle pääl,
ja läheb valusamaks viis, —
pea kõlab valust hõiske siis:

siis iga, iga valu viis
end lõpetab kui hõiske hääl
ja iga õnn ja armastus
on juba valu kandle pääl.

Tuuled, te juure ma tulen.

Tuuled, te juure ma tulen,
õhud, teile ma õhkan:
misuke valu mind vaevab,
misuke mure mind muljub —

misuke raskus mu rinna pääl;
mägi oleks kergem küll kanda säääl!
Teie ju teate, mispärast —
eks ikka ju kallima pärast!

Kusagil kaua ei mõtle ma,
aga ei temast ma aru saa.
Kord teine vaga, kord vallatu,
säääl särab silm, säääl keebki ju.

Miks mina olen nii õnnelik,
miks mina olen nii õnnetu,
kas on mul viga, või on tal viga,
või on meil mõlemal midagi viga?

Tuuled, te juure ma tulen,
õhud, teile ma õhkan,
misuke valu mind vaevab,
misuke mure mind muljub.

(1892.)

Ei valust me enam räägi.

Ei valust me enam räägi,
ei räägi ma, ei sa.
Oh teda on küllalt, küllalt,
mis tast veel rääkida!

Uus ja vana.

Ma astsin hommiku õue,
tuln meeletult tagasi:
kõik end'ne elu surnud,
uest' sündind ma jällegi.

Kõik elu, ta oli vangis,
oli rauas, ahelas,
oli midagi selle vahel,
mis põues lainetas.

Nii iga päev ma suren,
suren alalõpmata
ja tuhatkorda süda
kokku käänab valuga.

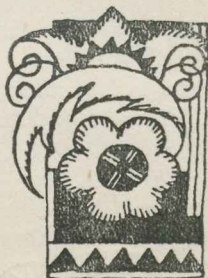
Nii igal hommikul ärkan
ma uuest' sündinud.
Siis uuesti ära suren,
uest' ärkan muudetud.

Tume vaikus karjametsas.

Tume vaikus karjametsas,
tume vaikus põõsastes,
pilved laotand pehmeid tiibu, —
märtsi õhtu mõtetes.

Krabin — ah! jään seisatama —
muru jäätand krabises.
Tuleb, tuleb, juba tuleb!
nagu hüüd on kauguses. . .

Mätas — mätas — üks ja teine.

Mätas — mätas — üks ja teine;
karge õhtu, külmetus;
rohi krabiseb, kui astun;
muusika ses krabinas.

Tume vaikus üle välja,
üle laane astub öö,
vaikus ootab vanund pilvis,
maailm ootab, sõnatu.

Kuula, nägemata kaugel
hää! on hüüdmä: Vaata nüüd,
mina tulen, tulen, tulen,
meil on kõigil sama püüd!

Meil on üks seesama mõte,
süda kõigil sooja täis.
Mina tulen, tulen, tulen —
käskjalg juba ümber käis.

Tulen, tulen!

Paja otsast patsatas
lobjakuda,
lepa otsast latsatas
sula lunda.

Hüüti õhus üleval:
kuulen, kuulen!
Mina tulen — kevade —,
tulen, tulen!

1900.

Üks märtsihommik udune.

Üks märtsihommik udune,
soos puude all hämarus.
Ja poolesringis kaugele
käib metsa palistus.

Ja väli kaetud lumega,
teed sulad, poriga;
nii kaugele kui näed sa —
mets, udu, sulaga.

Mets. Harvad, kurvad kasepuud
mustavad varjuna,
ja märjad oksad ripuvad
alla nii nõuta.

Öö nagu vastu paneb veel,
tusk tume puude all,
kurb, kidur põõsas kurdab teel —
mis muremõte tal?

Kevade lähenemine.

Tuhat nägemata silma
vaatab murult vagusalt,
tuhat kuuldumata hääлта
heliseb ju salajalt.

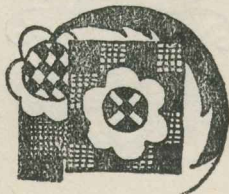
Üle laane lootus luikab,
kõne-kõmin metsa pääl,
üle oru ootus huikab,
vaimud vaat'mas mäe pääl.

Langevad nad ükskord kokku:
kõne-kõmin metsa päält,
ast'vad vaimud mäelt alla,
kose kohin tõstab hääлт —

siis kõik väljad valendavad,
lahti iga lille silm,
järve lained helendavad,
ilus päiksepaiste ilm.

Siis kõik kaua kannatavad
nupud rõõmu-silmavees,
eluvaimud lehvivad:
kevade on meie ees.

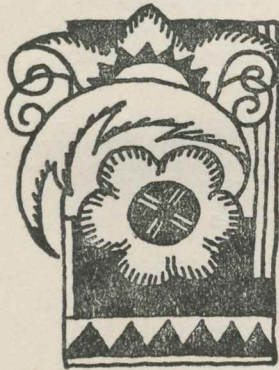
(1905.)

Noor kevade.

Noor kevade meilt läbi sõitis, —
eks hoidnud kinni valjastest!

Ta endal' lillekimbu köitis
nii lilledest kui südameist, —
ja neid ei võida kaua hoida!

Tuli kevade.

Tuli kevade :
helin õhkudes !
Tuli kevade :
vulin jõe vees !

Iga soonike,
iga sopike
üleannetult
hüppas ojasse !

Hüppas ojasse
lusti laginal,
talve kasukast
tüki kaasa viis.

Näe, siis õue all,
väljal seljakal,
väljal viljakal
oras haljendas.

Lõo lõõritas,
tõustes vilja päält
nagu laulu kuul
õhku ülesse.

Kõrgel hõljus ta
sinitaeva all,
selge taeva all
üle orase.

Sääl ta lõhkes siis
nagu laulu kuul,
laulu lainetas
õhku laiali.

Mis ta kõik siis tõi,
kallis kevade,
pehme, siidine,
päiksehiilgene?

Palju mängusid
kõrgel õhu sees,
halja salu sees,
haljais põõsastes.

Põldpüi vurinal
jooksis varjule
rohupundrale,
tõusva' viljasse.

Palju mängiti,
palju hõisati,
uperpalli löid
pääsud õhu sees.

Palju rõõmu tõi,
laululirinat,
palju hõiskamist,
palju helkimist.

Sooja vihma tõi,
kastet, suveööd,
tähevalgust tõi,
tähti imetööd.

Eha hellal käel
kõrsi silitas,
päida paitas
õhtu rahuga.

Ja kui kõik, kõik ilm
uinund unesse,
püha rahu sees
seisis rukkipõld.

Vaikselt unenäos
seisis rukkipõld:
unes kuulis ta,
unes tundis ta

hingetõmbamist
suures looduses,
suures vägevas
taevalaotuses!

— — — — —

Ja kui tõusis ta,
päevakuningas,
hõiskas kiitust tal
miljonite keel,

hõiskas kiitust tal
oksal laululind,
hõiskas kiitust tal
inimese rind!

Laulis karjane
metsasalu sees, —
kõlas sarve hääl,
sulas järve vees!

Ja mis päikene,
tema tegi siis,
kullaläikene, —
suure metsa pääl,

rukkipõllu pääl,
laia laane pääl,
üksik' männi pääl,
mäe külje pääl, —

kõige ilma pääl,
suure ilma pääl —
nagu haudja lind
oma pesa pääl?

Säras, sätendas,
elu sünnitas,
elu valmistas,
elu soendas.

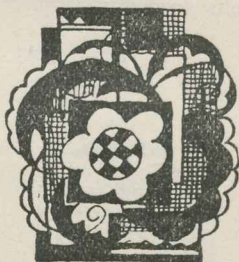
1897—1903.

Punane õunapuu õis.

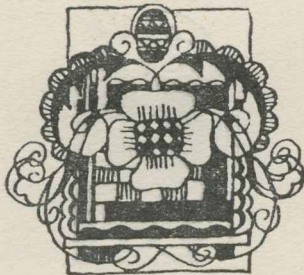
Punane õunapuu õis,
mis oled saladust täis?
Kevade hommik, mis naeratad sa?
Mõtleb mu kullake mind,
et sa tuksatad, rind?

Meelespea.

Meelespea, meelespea,
äramindunusta!
Oh mu lillekene, tea:
kesse sattus kord su ilma,
vaatas, lilleke, su silma, —
võis sind siis veel unusta!

1896.

Pääsukesesilm.

Lendamine, lidin ja laul,
taevasina, kevade aul:
päikese selge ilm,
pääsusilm!

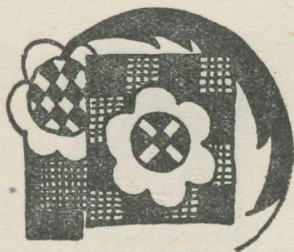
1896.

Pääsuke.

Pääsuke, kust sa need lidinad leidsid?

Leidsin nad sinava taeva alt,
leidsin nad kevade päikesest,
üle õue heljudes,
talupoja räästa alt,
vaeselapse haua päält.

Järv.

Vaikne, peegelselge järv,
kuis nii ilus oled sa!
Teevasinine su värv,
ühte sulab taevaga!

Armas on su voode vilu,
aga sinu lainte ilu
kesse mõistab võrrelda!

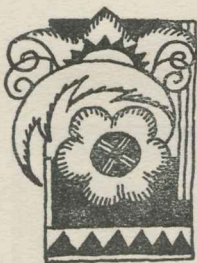
Juuni kuul 1896.

Aukiitus olgu igavest'!

Aukiitus olgu igavest'!
nii kõlab kantsli pääl.
Aukiitus olgu igavest'!
nii kostab koorist hääl.

Ja lahtiste aknate kohal,
kus taevas sinine,
üks lōoke lirstes hällib
küll alla ja ülesse.

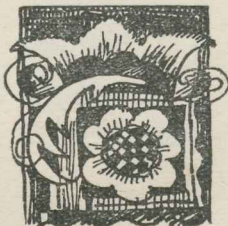
Päikese tõus.

Vaat, kuidas punab taeva piir,
kuis õhetamas koidu viir,
kuis tulevihud põlevad
nüüd mere tagant lõõmavad!

Nüüd tõstab päike ise pääd!

Ja vaevalt öö siit põgeneb,
kui tuhat elu jõgeneb:
küll tuhatkordse häälega
käib lauluhelin läbi maa:
liirila, liirila,
kui tahaks ütelda:
kas nägid tõusvat päikest sa?

1896.

Hommik.

Ju karjane läab karjaga:
till tall! must kirjak kõige ees,
till tall! ka kostab metsa sees
ja vastab niit ja karjamaa.

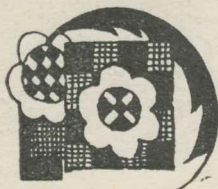
Ju kõlab läbi hommiku
üks pasun eemal: tu, tu, tu!
Jõe ääres aurab lokkav hein,
siit tagapool mets, mäesein,
kust läheb linnatee
ja kaob puude vahele —

just nagu tänav silmale.
Sääl tuleb naaber koormaga
ja süütab piibu põlema.
Käis veskil.

Valgel kübaral
käib mölder veskitiiva all.

Kuid väljal kõnnib põllumees,
muld muhe, must tal jalge ees —
ja ennäe! seeme kukub ka.

1896.

Suine tuul.

1.

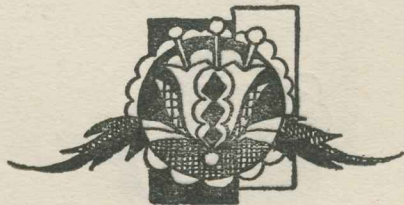
Tule, ma arstin su valu! Nii kõneles suine tuul
pehmelt,
tasa ta meelitas, silitas, sõgedad sõlmed kõik avas,
hellalt ta musutas juukseid ja huuli ja silmi,
siidise käega ta sõlmis mu südame uuesti kokku.
Meelitas, silitas, otsis ja paitas ja palus,
kuni kõik kibeda meelest ja südamest viis.

1896.

2.

Kuis hällib ja kiigub metsa äär,
kuis õõtsub ja puhub tuul suine,
kuis lilledest lainetab heinamaa käär —
siin mängib Lämmeküne.

Ja juuniõhk ja juunituul,
ja algav videvikjume,
ja õilmed kõik puhkes õilmekuul,
pilv taeva all pehme ja sume.

Üks suve päev.

... Siin perenaise käsi hoolet tegev,
hulk kistud rohtu eemal hunikus.
Aed lehkab sõnniku ja õite lõhnast,
muld must kui siid. Siin hool ja õnnistus:

Sääl ajab kõrvits ennast laiali
ja küüslauk peenra äärel nagu muru,
sääl kaalik, porgand kasvab priskesti,
siit rohi kistud, kohendatud puru.

Ta hoolas olnud hommikusel vilus.
Nüüd vaevatasuks hiilgavam tal kroon:
töösinus siin viljakandvas ilus,
sääl lillekuhi eemal nagu troon.

1896.

Sügisene kodu.

Mu armas kodu, väikene,
sääl eemal, mäe pääl!
Su üle särab päikene,
puud haljendavad säääl.

Siin pilved, tuuled, päikene
kõik vanad tutvad on,
siin olgu suur või väikene —
kõik vanad sõbrad on.

Siin kaerapõld, siin kartulid,
siin vana tuttav tee,
koer jookseb õue väraval,
kask varjab oja vee.

Siin väljad nõnda seljakad
ja armas päikse läik,
siin väljad nõnda viljakad, —
hää kraavi kaldal käik!

Siin kari tuleb karjamaalt,
mets laulust kõliseb —
ja igalt, igalt, igalt raalt
mu noorus heliseb!

Siit kodu õhk mind teretab
kui siidikäega,
tuul teele tervist vastu toob, —
nii õnnis olen ma!

Siin olen nõnda vaene ma
ja nõnda rikas ka:
mu tutvad kõik on minuga
ja mina nendega.

1896.

Kodule.

Päike paistis mulle pääle,
udu umbne rõhus mind.
Kevadise laulu hääle
ära mõistis lapse rind.

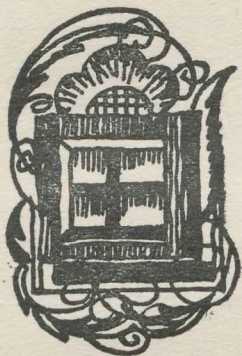
Päike paistis nooruskulda,
eha hiilgas vaarikus,
koidud teretasid mulda,
lilled õitsid saarikus.

Päike paistis, sinas suvi,
soojendasid südame,
taeva alla tõusis tuvi, —
oleks tõusnud järele!

Kured lensid lõuna alla,
lehed langsid leinates,
pilved pikki igatsusi
kandsid mööda eneses:

„Tule, tule!“ — Ei või tulla,
kari tahab kaitseda;
aga kõik te lõuna kulla
ühendaks ma koduga.

Tahaks sinna, tahaks siia,
tahaks — ei tea isegi, —
tahaks — miks? — jah tahaks
nutta,
ah ei, naerda ometi!

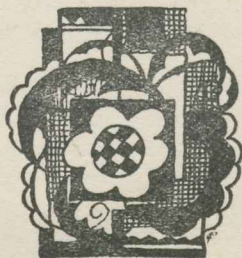
Puude all.

Kõik vaikne . . . rahul seisvad puude lehed,
mets jäänud mõtte, tumelt seisab ta,
öö hõlmast kõrgelt vaatvad alla tähed;
kõik vaikne nagu ootel . . . eluta.

Üks närtsind leht säääl langeb, kukub lahti,
kui oodates ta liugleb murule.
Ju sügis lõpetand ta elu tahti,
ta langeb pikkamisi surmale.

Siin rind jääb vaikseks, nagu rõhuks häda,
kui tahaks nutta, tahaks hõisata,
kui ootaks ta, kõik loodus ka üht sõna,
mis iial ei saa keegi ütelda. . .

(1890.)

Tühja pesa ees.

Leidsin aiast linnupesa
okasmarja põõsa seest.
Ammu juba olid linnud
välja läinud tema seest,

lendand ära üle mere
soojemale kaldale.
Sügistuul, kuis külmalt puhub,
tungib läbi riiete! —

Küll neil võis siin ilus olla,
pehmes pesas viibida,
emakese tiiva vahelt
suvitaevast vaadata,

kui säält eemalt sinimetsast
kõlas hele karjasarv,
kui säält sinijärve otsast
üles tõusis linnuparv.

Oh kuis võis siis ilus olla,
hõisata ja elada! —
Pesake nüüd maha jäetud,
sügistuul käib läbi maa!

1897.

Kust jalgtee kõrvale käänab.

Kust jalgtee kõrvale käänab
ja haljas murumaa,
sääl kasvab sirelipõõsas,
üks lillekene ka.

Ja sügise tuul on nii karge
ja sügise taevast ka.
Tuul jahutavalt lööb silmi
ja jahutab lilleke ka.

Ja lillekene on ilus,
nii alandlik-ilus ta.
Ja sügise õhk on nii puhas
ja puhas on lilleke ka.

1900.

Sööt.

Eemal, meie akna kohal
valendab üks söödike,
kullalisel päiksepaistel
ise kulla sarnane.

Liiv ei anna taimel toitu,
üksi ta ja murelik,
aina kolletanud kulu,
kahvatanud kanarbik.

Aga käib tast sügis üle,
kasest lendab leheke,
vaatab päike veel kord kurvalt —
suve viimne pilkmine — :

siis sääl ilu, siis sääl elu,
elu, ilu imelik:
hõbet eietamas kulu,
kulda koeb kanarbik!

1897.

Oh kanarbik, oh lilleke!

Oh kanarbik, oh lilleke,
nii kõle, kõle sügise!
Nii väsinud, nii kurb on meel,
sa pehmelt, õrnalt õitsed veel,
oh lilleke!

Oh kanarbik, oh lilleke,
mind kurbus rõhub rängasti:
sää! arm, sää! surm, sää! sügise, —
su silm nii taevasinine, —
oh lilleke!

Vanaema sügise.

Valged lillekesed
sügisnurmedel,
nagu pitsikesed
tanu ääredel,

mida vanaema
kannab puhkusel.
Nii ka lõppev suvi
ehib talve eel.

Sügise.

Kase lehekene
meie väraval
langeb oksalt alla,
langeb värinal.

Vaatan metsa poole:
sügis väsinud!
Vaatan taeva poole:
pilve vanunud!

Minu meel ja mõte
nagu leheke!
Kurva pilve, närtsind
metsa sarnane!

1896.

Sügise päike.

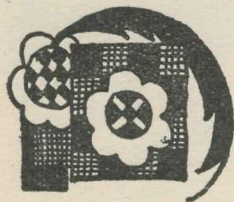
Kase okstel virab,
hiilgab päiksekuld,
nad kui puistaksivad
selget sulatuld.

Mahe, hää on puhkus
vaiksel metsateel;
päike seisab juba
pooletl õhtu eel.

Aga üle oru,
sääI kus põllupind:
sügissuve päiksest
hiilgab mäerind.

Päikse valendusest
hiilgab, helgib sääI,
nagu kutsuks mõrsja
mind sääI mäe pääl.

1896.

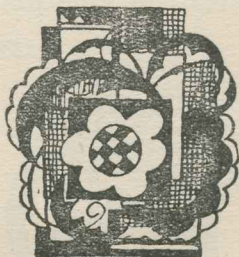
Nõmm.

Igav liiv ja tühi väli,
taevas pilvine ;
jõuan tulles metsa ääre,
tuleb nõmmetee.

Männi roheline sammet,
üksik metsatee,
pedak heleroheline,
kask kuldkollane.

Pedak heleroheline,
kask kuldkollane !
Nõmm on sügisele
langend kaenlasse.

(1903.)

Üksik tee.

Tee üksik, rahul, vaiki,
täis kollaseid lehtesid, —
neid eile tuul maha toonud,
kui raputas metsasid.

Tee üksik, rahul, vaiki,
täis kullaseid lehtesid,
ja kullane ise on vaikus
pärast tormi vaevasid.

Ja kullane ise on vaikus
siin sügise liivikul, —
ta võtnud metsatee hõlma,
üks silmapilk viivikul.

Ta võtnud metsatee hõlma,
üks silmapilk viivikul:
pilk igavesest ajast
siin mõttes, seisakul. . .

1896.

Tuul rabistab lehti maha.

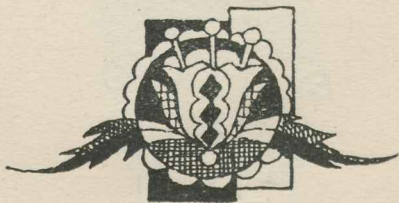
Tuul rabistab lehti maha,
pilv kihutab rutuga
ja sügav sügise koha
käib üle karjamaa.

Siin istun ma kase alla,
kuis enne istunud ma.
Kuis enne, tuul kisub puist lehti
ja keerutab nendega.

Need kadunud kevade keeled,
mis hõisand kevade aul;
neis helisend ööbiku hääled,
olnd iga lehe all laul.

Nüüd iga lehega langeb
laul maha murule, —
nüüd iga lehega langeb
laul mulle südame!

1897.

Pilved sõudvad.

Pilved sõudvad, kase kohin,
lepad leina viisides;
lehed puudelt pudenevad,
sügise on metsades.

Pilved kiirelt kihutavad,
oksad keevad tuuledes,
tuule mühin, metsa kohin,
vihm ja sügis metsades.

Pilved kõrgel kihutavad,
mõte lendab nendega:
sinu poole pilved sõudvad,
sinu poole mõtted ka.

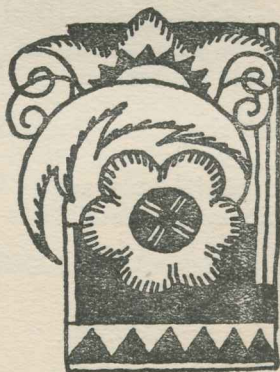
Kas nad sinu juure jõudvad?
Ei nad seda küsigi!
Tuuled pilvi kihutavad,
tuul viib mõtted laiali!

Septembri kuul 1896.

Sügise tuul.

Sügise tuul
raputab puul,
küürutab kõveral kõrrel
kui sandike!

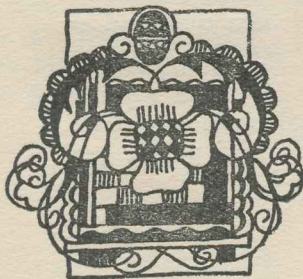

Lehed lang'sid.

Tuulehoog lõi vetesse,
lehed lang'sid laintesse :
lained olid tuhakarva,
taevas üle tinakarva,
tuhakarva sügise.

See oli hää mu südamel :
sääl olid tunded tuhakarva,
taevas üle tinakarva,
tuhakarva sügise.

1897.

Sügisene lill.

Tuule hoogudel,
tormi pilvedel
sõuab sügise
üle väljade.

Karske sügise,
karske lilleke —
kauge päikese
viimne armastus!

Päike kasinalt
sind on soojendand:
pilve vahelt kord
pääd sul silitand —

nagu lapsukest
istmas põrandal,
keda emakene
ära unustand —

vaest lapsukest
seismas särgi väel,
ootel ukse pääl,
käsi päikse ees.

1897.

Mets.

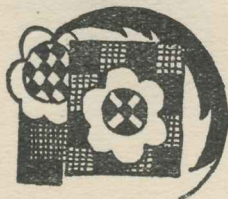
Sa, mets, oled must ja tume
ja muremõtetes,
su üle on hallid pilved
ja sügis ta ududes.

Siit suve unenägu
on toona läbi käind,
siin helinal hüüdnud kägu,
luht palju õnne näind.

Siis vaatasid taeva põue,
ta sinisilmisse,
ja punased kuuse kroonid
päid tõstsid kõrgele.

Nüüd oled sa must ja tume
ja muremõtetes,
su üle on hallid pilved
ja sügis ta ududes.

1896.

Sügisene rand.

Tuhakarva lained
laisalt liiguvad,
seisukütkes pilved
umbsed, igavad:

Üle kahvatanud,
väsend väljade,
üle halli kõrre
tume sügise.

Pikk ja punav piire
ilmub eemal veel:
säält üks päeva kiire
pääsnud lainetel'.

Lume helbeke.

Lume helbeke
tasa, tasa
liugleb aknale,
tasa . . . tasa . . .

Nagu viibiks ta
tasa, tasa;
mõtleks tulles ka:
tasa, tasa!

Miks nii tuksud rind?
Tasa, tasa!
Rahu otsib sind —
tasa, tasa . . .

(1891.)

Vaikne, pehme, tume.

Vaikne, pehme, tume
talve-ilmake. . .
Tuleb peenet vihma,
ilm pool-udune.

Räästalt langeb räitsak,
kirjud katuksed ;
aia otsas istvad
tropis varesed. . .

(1904.)

Tali.

Talu õue . . . vaikne
talve hommiku,
värsket lund on sadand,
kõik veel vagune.

Õunapuu pääl aias
hüppab varblane,
tasakesti helbed
talle järele. . .

*

Vaikne talveõhtu.
Eha punab veel,
töö on lõpetatud
lauba-õhtu eel.

Hämariku jumi
kaob koomale —
korstnatest suits tõuseb
otse ülesse ;

tõuseb mustas tombus,
seisab õhu sees ;
vaikus ümberringi
kõigis taludes.

*

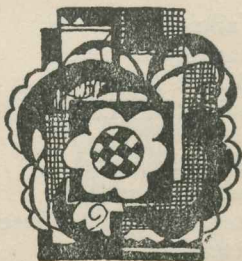
Üks õunapuu akna kohal
kui valge siidi sees;
öö vaikib tema üle
ja tema oksades.

Öö viibib tema üle
ja tema oksades;
ta seisab mu akna kohal
kui pehme siidi sees.

*

Tähe-diamandid,
hõbe-äärne kuu,
sini-mustjas taevas
ilus . . . ääretu.

(1904.)

Talve õhtul.

Mets mustab, öine hämar
on laotand üle maa:
nad võtnud üksteist hõlma
siin talveõhtuga.

Jäänd vaiki org ja võsa,
mets, lumi, heinamaa:
nad võtnud üksteist hõlma
siin talveõhtuga.

Üks täheke veel udust
kord vaatab . . . kaob ka:
nad võtnud üksteist hõlma
on talveõhtuga.

Ma vaatan aknast välja:
kui rahul heinamaa,
kui rahuline vaikus
on üle kauge maa. . .

Ei ole rõõm, ei valu,
mis minu rinnassa:
nad võtnud üksteist hõlma
siin talveõhtuga.

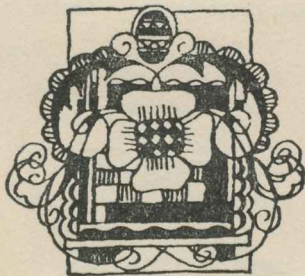
(1904.)

Ma vaatan aknast välja.

Ma vaatan aknast välja :
nii pühalik rahus maa,
mu enese südame tuksmist
võin ära kuulda ma.

Üks täheke kord vilgub,
siis uinub udus ta.
Veel tuksatab kord süda,
siis uinub tema ka.

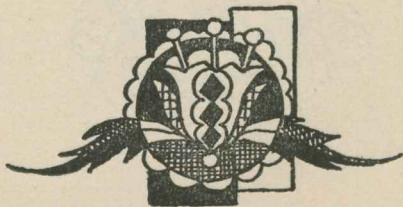
Lauliku talve üksindus.

Lumi tuiskab, mina laulan,
laulan kurba laulukest.
Lumi keerleb tuulehooga,
minu süda valudest.

Lumi tuiskab, mina laulan,
laulan kurba laulukest.
Lumi kogub aia ääre,
valu minu südame.

Lumi tuiskab, mina laulan,
laulan kurba laulukest,
laulan, kuni ise kaetud
olen jääst ja lumedest.

1898.

Rukki vihud rehe all.

Puhtal põrandal,
puhta rehe all
uudisvihud, nad
ahet ootavad.

Vaikus pühalik
raskeis vihkudes,
kuldseis kõrredes
puhtal põrandal.

Puhtal põrandal,
puhta rehe all
rahu pühalik,
mõte vihkudes. . .

Küll nad mõtlevad,
kuidas vanake
valgejuuksene,
seemne kukutas —

vaga meelega,
vaikse sooviga:
õnne talule,
õnne majale —

õnne pojale,
pojapojale,
pojalastele
ikka, igavest'!

1897—03.

Külm.

Mets härmatises surnuvaik,
koit idas veripunane,
õhk kristallisid pisardab,
õhk põhjast — tuleleil on see!
Loom koiduvalgel kisendab,
hunt, põder, metskits ägavad.
Kordkorralt külm sääl plaksatab,
siis jällegi kõik surnuvaik. . .
Koit idas veripunane.

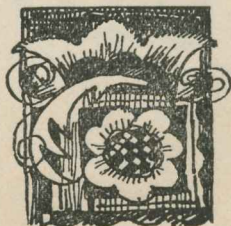

Talvine tihane.

Tihane lendab mu aknale :
kaela alt valge, kõht kollane,
nokib, nokitab, vaatab targasti
sisse — tihase viis on see —
kaela alt valge, kõht kollane !

Vestab nokka, vaatab targalt ta :
vaene linnuke talve käes üksinda !
Hädasti, hädasti seda sain mõtelda,
lendab sääl lahtistel tiibadel lennuga
teine ka !

Vaatavad mind nad kui kahjurõõmuga,
vaatavad, hüppavad, lendavad minema.
Järele jään neid vaatama ;
mõtlen ma : Tuli ta :
lahtistel tiibadel lennuga —
teine ka !

Tuisk.

1.

Tuisk jookseb võidu tuisuga,
ei teine teisest mööda saa:
üksteise ette tõttavad,
üksteist nad maha jätavad.

Ma vaatan, kuni väsib silm,
mu mõtte tuleb vaimuilm:
tuisk jookseb võidu tuisuga,
ei teine teisest mööda saa.

2.

Need lumelained väljal,
nad on nii armsad, hääd,
kui süda on tusas ja palav,
nad jahutavad pääd.

Ja põhjatuul on nii lahe,
nii lahedaks läheb pää;
jah, isegi surm on nüüd mahe
ja isegi hukatus hää.

Nii kevade põgeneb.

Nii kevade põgeneb
talve eest,
talv leiab kevade —
südamest.

Nii hämarik koidust
kahvatab,
koit päikese tõusust
otsa saab.

Nii õhtutuul hommikust
taga a'ab, —
oh kuna ta mõrsja
kätte saab?

Õö igavesti
jäab vahele
ja hommik ning õhtu
alale.

Merehädaline.

Laev eksind põhja merele,
ta mehed meresse langend —
üle jäänud on üksainuke,
külmast sellegi käed kangend.

Ei laeva jõua ta juhtida,
pool omapääd luusib see veedel.
Ei laeva jõua ta juhtida,
laev sõuab juhuse teedel.

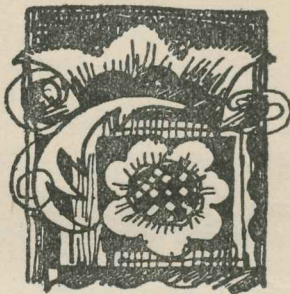
Siis lõuna poole pöörab sõit,
kui puhub põhjatuul —
ah väike, väike seegi võit,
ei rammu tüüripuul.

Laev uidab ümber omapääd,
laev uidab ümber umbkaudu
ja leiab vett ja leiab jääd,
ja laine lõhub laudu.

Kui aga puhub lõunatuul,
mees toibub kohmetand;
käed püsivad nüüd tüüripuul,
kuid toibudes ta ehmatand:

Jah, aga kuhu veab tee?
Kaugele põhjasse!
Veab otse surma südame
lõuna soe tuulekene.

(1906.)

Põhja reis.

Jää sisse kinni jäänud
on põhja piiril laev.
Ei enam teda lahti
saa inimese vaev.

Ja laevameeste liikmed
on külmast kangenud.
Jää, lumi igavesed —
kõik lootus langenu.

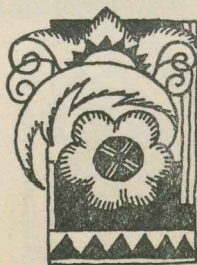

Päält jääde sisse tardund.

Päält jääde sisse tardund, —
põu rahutu, tuline.
Ei jõua pind midagi luua, —
ei süda jää rahule!

Ta kaljusid purustab külmas,
siis nutab uduga:
vist tahaks näha ta lille,
vist päikest säramas ka!

Vulkaan.

1.

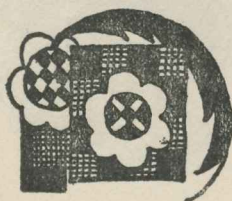
Ta viskas lõkkeid ülesse :
all piinas pitsitus.
Kas oli parem pilve all
kui maa sees kitsikus ?

1900.

2.

Ta jahtus ära, langes tuhk
maa pääle maha.
Nii taevani tõusnud kirge
näed rämpsuna maas -----
kivikski kerge !

Aprilli kuul 1904.

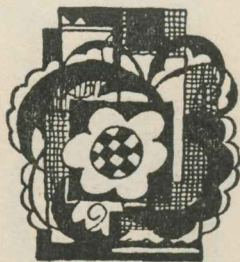

Lained, kuhu te tõttate?

Lained, kuhu te tõttate
ojakeses sulisedes,
päikese vastu hüpates,
lillelisel kaldal vulisedes?

Meresse meie tõttame,
tantsime kuldse päikese ees,
taeva ääre all sinades,
kadudes uduvinades.

Juuni kuul 1896.

Lained.

„Mind ära tõuka valjusti,
nii ütles laine lainele.

„Miks lükkad sa mind alati?
Ma tahan jääda rahule.“

„Ei mina lükka kedagi.
Mind lükatakse ennastki.
Meid liigub terve mere täis, —
ei aita siin mu vastuseis.“

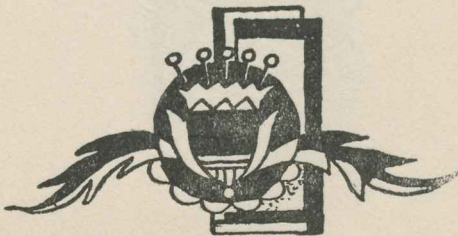
(1911.)

Mänd.

Mänd haljendab üksinda
üle maa.
Oh mänd, kas sinul on igav ka
üksinda?
Sääl sõidab postipoiss kiirega
läbi maa.
Oh postipoiss, kas sõites läbi maa
igav ka? . . .
Ja postipoiss sõidab ja sarvega
trararaa
siis puhub ja mänd vastu kostab ka
trararaa! —
„Oh tere, seltsimees! tere ka!“
„„Tere ka!““
„Kas sinul on üksinda
igav ka?“

1897—8.

Ema ja tütar.

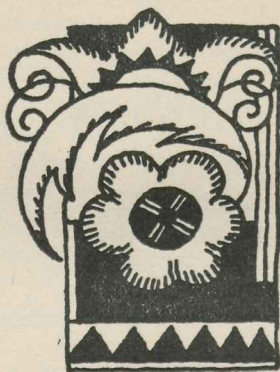
Ahju äärel emakene
käärusselga soendamas;
peegli ees ta tütrekene —
tütar ennast ehtimas:
säeb siidi, paneb paela.

Emakene vaatab, vaatab —
tütrel' nõnda kõnelema:
„Halbikene, narrikene
edevalt end ehitama —
jalge pääl ei seisa paigal!“

„Lase olla, emakene,“
tütar vastu. „Kiirel säärel
astub mõni aastakene:
istun mina ahju äärel,
peegli ees on minu tütar,
seob siidi, paneb paela.

Mina hakkas kõnelema,
ütlen nõnda omal' tütrele':
Oh sa, oh sa narrikene
edevalt end ehitama —
jalge pääl ei seisa paigal!
Kas nii vanast' mina tegin?"

(1910.)

Jaani õhtu.

Kui unenäos ma seisma jään,
kui hõbehelki kastes näen.
Nii õrn on öö. Ja vainu pääl
veel kostab hella piiga hääl —
jään õnnes kuulatama.

(Kümne aasta pärast.)

Kui koer siin jookse läbi vee —
hull lugu, kastene on tee!
Oi kuidas pistab sääse nokk!
Üks tüdruk tralli lööb kui vokk —
mis pagan kõõrutada!

1891.

Isad ja pojad.

Nad käisivad põllupeenartel,
neil jalas kõrged kalossid
ja pääs oli eilne õlleving
ja halvad rehknungid.

Kuid isad põldu kündsivad,
pastlad ja talukad jalas,
ja kirikusse läksivad,
pastlad ja talukad jalas.

Ja nägu pidi nii ausad nad,
nii mehine süda neil rinnas,
nad kohad kõik kinni maksivad,
neil pojad õppisid linnas.

Ja linnast neile saksa keelt
ja saksa õlut toodi,
ja teadusi Saksamaa mägedelt
ning raha läks — õllepoodi!

1900.

Algus nii täielik.

Algus nii täielik. Väikseke ise —
leiab end koguni täielise:
nokk meil on, meil on silmad nii teravad,
jalgu on kaks, need kärmesti liiguvad,
vadinal jookseme emale järele.

Nii üheskoos nad ära käinud
küll rehes, aias, aia all,
nii ühes ühist armu näinud,
nad ühes kaugel, ligidal.
Ja vihma eest ja külmast tuulest
küll kaitsenud neid ema tiib,
jah — olgu isegi kas tulest
neid vaprasti ta läbi viib.

Kord ahvatleb neid murupäälne —
see hiilgab kulla selguses,
ja õue nõlvak ojaäärne —
see särab päikse valguses.

Ja oja vesi liigub . . . liigub . . .
nii nõiduslikult helendab!
Luik lumivalge laintel kiigub
ja vesiroos sääl valendab.

Ja vees, mis nõnda
selge on,
veel, jalad laial',
ujub konn!

Sulps! astvad kanapojad vette —
see hirmus aimus emale!
Ei vaata ükski enda ette,
jalg väike sõuab laintesse.
Ja: prääk, prääk, prääk!
— see pardi keel!
Ja vääk, vääk, vääk!
— see pardi meel!

Ta võõrad lapsed ilmal' toonud,
ei mõju tema kutsehääl,
need pole, kuidas Jumal loonud, —
ta häbiks, ülearu sääl!
Nad on ta munad vahetanud,
ta võõrasema lastele,
nad on ta laintel lahetanud, —
nad võõrad tema kutsele!

Ja ennäe: sääl on pardipere
kesk kalarikka kääru sees.
Ta ujub vastu: Tere, tere!
Neil juhiks vana part on ees.
Nad pardikeeli jutustavad
ja mõistvad üksteist vadinast,
nad jutustavad, tutvustavad —
luht kajab pardi padinast!

Üks prääk, prääk, prääk,
— see pardi keel!
Ja vääk, vääk, vääk,
— see pardi meel!

Rändaja.

Tulin linnast. Lumesadu.
Tööd ei leidnud kusagilt —
lumesadu. Jalad väsind.
Läbi, läbi näljane.

Kuskil teed, ei tulekiiri,
aeg ju hiline.
Ennäe, tulekene siiski
vilgub viimati.

Koputan ja astun sisse —
lahkelt lahti tehtakse.
Tüdruk võtab ahjust leiba,
sooja leiba — mõtelge!

Soe saun ja lõhn nii armas —
tühi kõht — „kas soovite,
külamees, vast sooja leiba?“
Murdis tüki minule.

Suure tüki sooja leiba!
Oh küll maitstes magus see!
Soe leib ja soe süda,
perenaine tasane.

„Kust sa tulid, kuhu lähed?
Kas sul naine, võõras mees?“
Säält ma tulen, sinna lähen,
olen vaene reisimees.

„Mitu venda sul, või õde?
Isa, ema elavad?“
Mina üksi! Kibe tõde,
kõik nad ära surivad.

„Tibi-tibi, tibi-tibi —
suurem neist on kukeke —
mul on neli kanapoega,
jutt neid ajas ülesse. . .“

(1905.)

Juhtumine.

Mina sõidan linnast,
kast on klaasi pääl,
koti täis on soola.
Kurbus hinge pääl.

Klaas on, teada, võõras,
võõras sool on reel.
Mina, närtsind mures,
sõidan koduteel.

Miska täidan kõhtu
koju jõudes ma?
Kuhu lähen õhtu,
heidan magama?

Sõidan, sõidan, sõidan,
külm on kangest' käes,
koju poole sõidan
väsimuse väes.

Teele tuleb vastu
mõisa viinavoor:
vankrit nelikümmend
arvata on koos.

Keeran reega kõrva' —
läbi pääseme ;
mehed kuid ei keera
mitte kübetki.

Aga roopad pöörvad
enam kõrvale,
minu tee jääb kitsaks —
hämar — lumes tee —

regi kaalub — kraavi
läheb küljeli.
Moonakad kuid lähvad
naerdes edasi —

sõimates ja naerdes
nagu joodikud.
Imestanult mõtlen
lugu inetut :

Läks nüüd klaas mul puruks?
Mis teen väsind pääst?
Mis on meeste päädes?
Kuidas pääsen jääst?

Alles nõuta vaatan
seda lugu ma, —
jõuab viimne vanker
tühjalt meestega.

Kubjad või kes on nad,
ülevaatajad, —
mis nad selle pääle
küll nüüd ütlevad?

„Tere, Jumal appi!“
pilkab meestest üks.
„Aita Jumal!“ teine.
Kaob igaüks.

See kõik see ei ole,
mis mind kohutab;
säärast juhtub ilmas,
juhtub — unustad.

Aga mööda sõidab
oma valla mees,
mööda pooles pimes;
tal ma tuttav ees.

„Kaeba kohtu,“ ütleb,
ütleb kallis mees.
„Säälsed rahvad teavad,“ —
näitab maja ees.

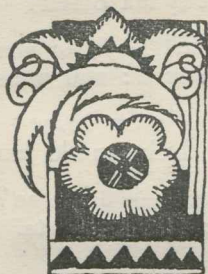
Ise sõidab mööda,
mööda kallis rees.
Häda pärast hää nõu
annab, sõbramees.

„Kaeba kohtu,“ ütles
tema minule.
„Selle mõisa mehed —
tean selgeste!“

„Mis säääl kohtutraavist,“
mõtlen ütelda.
„Enne aita kraavist!“
Selle jätan ka.

Oleks viinapudel
olnud kaasas mul
või ehk raha taskus, —
lugu teine küll.

Mees teab selgest' ära, —
mitte kedagi!
Jahvab lõuapära, —
saab siis sedagi!

Pere heitis pärna pääle.

Pere heitis pärna pääle —
minu meel käis Maie pääle!

Peeter võttis pere maha:
mind ta tütrele ei taha!

„Anna pere tagasi!“
„Peremees ma ometi!

Anna Mai!“ — „Ei anna ka.
„Kas sa tead: siin minu maa!“

Raske oli maha tuua.
Raske? Luba mulle juua!

„Raske oli — ütled sa?“
Mõtleb: võta pääle ta.

Vaatsid jumala lapsed.

„Vaatsid jumala lapsed
inimeste tütarte pääle:
nad olid ilusad.“

Eks ka siis:

Vaatsid jumala tütred
inimeste poegade pääle:
nad olid ilusad.

Afrika mehed.

Armas sõber Pimbo-Pambo,
saatsin sulle palmiviina.
Mõtlesin, mis mul saatnud piina:
viina tõi sul ilus Odu —
tüdrukut ei tule kodu!

Kas sa viina kätte saanud?

„Saanud, joonud, armas Kambo!
Ole terve — ah, vaat seda,
eksitus, näe, ütlen sulle.
Mõtlesin, et kõik on mulle:
viina mina ära jõin,
tüdruku siis päale sõin.

Tervitusi saadan sulle.“

Laul sellest elevantist, kes läbi
metsa läks.

1.

Läks läbi metsa elevant,
müts, müts.

Läks lõvi jahil elegant,
müts, müts,
vask kiiver pääs, mõök puusa pääl,
ja kaugel kostis trummi hääl:
müts, müts!

Elegant
läks läbi metsa elevant.

2.

Ta lõvi ei saand nähagi.
Kes teab, kus see?
Nüüd tuli lontis tagasi,
meel pahane.

Eks tõrjund kodus sääskesi
ta eemale,
poleks lövi tulnud meelegi.
Kes teab, kus see?

Kuuskümmend aastat.

Kuuskümmend aastat elad sa,
ehk seitsekümmend vaevalt ka.

Ja sellest poole magad sa,
ja suure osa haigena,
ja suure osa mõistmata,
ja suure arusaamata,
ja suure lapsi hoiad sa,
ehk teiste lastel' tantsid sa.

Saad siiski aega mõtelda,
saad siiski valgust taevasta,
et — nõrkemas ta kätte sa!

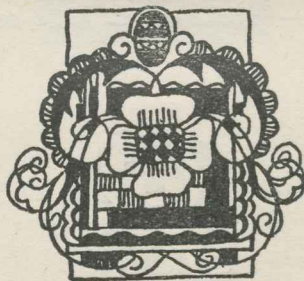

Kella hääl.

Verehimu ja vaga hinge õhkamine,
vaga õhkamine, nagu lillekõne —
murtud süda ja leinamine,
otstarb ja tarretanud kaalumine,
rumalus ja ebausk:
kõik ühest kellanöörist tõmbavad!

(1907.)

Muusika.

Kuskil peab algkooskõla olema,
kuskil suures looduses, varjul.

On tema vägevas laotuses,
täheringide kauguses,
on tema päikese sära sees,
lillekeses, metsa kohinas,
emakõnes südame-magusas
või silmavees, —
kuskil peab surematust olema,
kuskilt algkooskõla leitama.

Kust oleks muidu inimese rinda
saanud ta —
muusika?

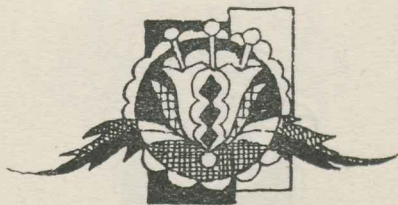
Kaks ilma.

Kõigel, mis mõistus määrata jõuab,
sihtisid seati, kupitsaid pandi,
igale nimi ja asegi anti,
määrati: kuidas? miks? millal?

Kõigelt, mis tundena südames sõuab,
valude varjud, ilude väed,
igatsus, pisarad — palvel käed —
küsi sa: kuidas? miks? millal?

Sihtisid pole sel sillal.

(1890.)

Igavik.

Juhtmõtet, mis jääks igavesti
ja oleks paremasse üleaste,
üht maja, millel igavene alus —
nii olen mõelnud sagedasti valus —
peaks leidma ometi!

Maakera kihid puutusivad silma.
Kuis oli neid ta muiste paisand segi,
kuis kivid üles, mulla alla visand, —
kui kõrvitsa koor, pöördud teisipidi!
Noor maapind all ja alguskivi pääl,
et uur'jaid nagu viia ninapidi.

Sääl härdaks läks mu meel
ja mõni kantud paha ununes:
Miks põhjusemõtte-valu veel sel maal,
mis ise igavesti-seisvast kaugel ära?
Miks igavese reegli sära,
kui kõikuv põhi jalge all?
Miks reegli tarretusse naelutab end veri,
kui jalge all tal tormiline meri?

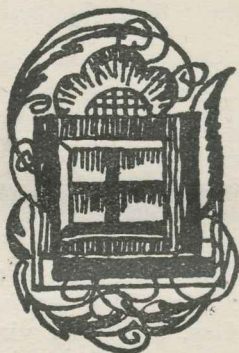
Teeks keegi laeva äärelt kepil märgi vette:
Vaat', siia tulen homme tagasi, —
see oleks narr küll kõige ette.

Ei, elu, loodus — muutlik on ta tee.

Ta lained muutuvad ja kisuvad su kaasa.

Ei oska tagasi...

Ei oska!...

Meeled.

Mida me tahame olla, sagedast' pole me mitte,
mida ei tahtnud, seda ehk olime vahest.
Mida ei ootnud, see juhtus tihtigi kätte,
mida me ette seadsime, seda ei tulnud.
Võisime, mida me ei arvanud võivat,
võimatuks jäi, mis oli ju otsekui käes.

Mida me tahame olla, seda ei ole me mitte,
oleme, mida me sugugi olla ei tahtnud, —
nõnda võiks öelda me pea. Kuid võimata
elu nii oleks. Pooleti tõtt on ometi sõnas.
Meeled meid petavad — õpetus ammune juba.
Kahju! Teejuhid poolpimedal ise poolpimedad
on!

Või on nad hooletud, õpetamata — kes teab.
Aga et petta neilt saame — ise nad annavad
üles!

Nõnda siis lepime ära! Andeksanne on aus.
Petnud nad on meid, petnud Aadamast pääle,
Aadamast pääle seganud meil on nad mõistust,
kes see neid silmas peab, umbusklik nagu ta
on ju.

Võlad.

Pankrott! Surematus — sääl oled surematu,
inime, uhke, kõrge loodusekuningas!
Pankrott, — kas kunagi lunastad võla,
mis esiisad su nime pääle kviteerind?
Sina ei sure — ja selles sa oledki pankrott.
Tulev sugu peab maksma, mis võlga jätnud sa
maha.

Seitsekümmend vast elad — võlad on sul maksa,
seitsetuhat aastat vast vähemalt vanad.
Intressid maksad sa vaevalt, kapital aga ise?
Seda sa suurendad alles. Nõnda vana küll vist
võlatäht, kirjadest esimene on vast, kui mitte vanem.
Sinu nimel ta tehtud — nüüd alles kirjuta alla.
Kirjuta alla, ehk nukraski kipub su meelgi sel
tunnil.

Sest mis sa ise ei teind, oleksid sama kui teinud!
Kiri on kindel, kivist ju kergelt ei kustu.
Vanadel oidu oli ju, mõistsivad ajada asju!
Seitsekümmend su aastad ja aastatuhanded õlal!
Nõuda on palju! Pärandad aga ka palju.

Aeg.

Olgu see armas, või olgu see kole, —
ükski mees enesest pikem ei ole.
Aega nad mõõdavad, enne ja praegu, —
usun, see kõik on ilmaaegu.
Õhk on kord soojem, teine kord karem, —
millal me teame, mil aeg ajast parem?
Istu sa kaalul, — kas vannu või palu, —
raskus on üks, olgu kui suur su talu.
Sina ju aegasid mõõta ei saa, —
osa sa oled ju temasta, —
aeg aga on sinu kaaluja!

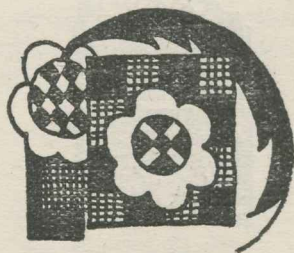

Mängisid.

Mängisid Zeus, Ares, Apollon,
Thetis, Poseidon, Pluto, Minerva,
viskasid vürflit ja lõbusal vestel
aeg läks nii kiiresti, kiiresti ära,
rüübrates vahepeäl jumalusjooki. . .

Keegel ja vürfel, kõned ja laulud,
mäng nii vaimustav-jumaline. . .
Kurnidest mõni läks Hadese piiri —
vürfel sai mõnele leinaline.

Ära küsi, miks aegade ojas, —
üks meil siin nutab ja teine naerab.

Vali on . . .

Vali on harida põuasta sööti,
vali on kiskuda kütiste vööti, —
valjem vaimupõld harida.

Kui ju küllalt on voolanud higi,
kui ju eluõhtu on ligi, —
maitsed viimati kasinat leiba.

Ja kui pimedus võitu ei saanud,
õelus ning kurjus sind kalmutanud, —
töö nii raske, — ei leiagi nime, —
näe — nii natuke taganes pime!

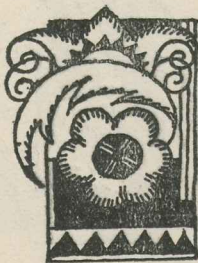

Kitse-visnapuu.

Täis üleni lihavaid marju
üks kitse-visnapuu.
Tal lehedki jäävad varju,
pea kanda neid võimatu.

Ei küsi puu, miks ta neid kannab,
kes neid talt ihaldab?
Ei küsi, kellel' neid annab,
ehk kes neist kasu saab.

Neid kannab, et marjade pärast
on kitse-visnapuu
ja marjad visnapuu pärast.
Ja mis — on siis kuskil muu?

Hääd ja halba.

Vähe on läbi hääd,
väga vähe.
Kas palju on täiesti halba?
Ei tohi öelda.
Või kussee leidub jäädavat hääd?
Inimlikus töös ei ole.
Looduses —
pott meistri koolmeister pole!

Et elu häda ja valu on...

Et elu häda ja valu on —
ei taha kuulda ma.

Ta päralt aastatuhande varad on
ja — nende õilmed ka.

Ta päralt ometi naeratus on
ja süda tuksub ka.

Kus sõbrad isekeskis on:
ta päralt on see ka.

Hei! Elu sõda ja tuli on,
õhk Taara tammikust.

Hei! Elu julgus ja tugevus on,
täht tähe vanikust.

— — — — —
Jah, elu hall aastate tarkus on,
on kevade lilleke,
ja keerubi leekiv mõök ta on,
on vaim ja tuluke.

(1910.)

Mis isad ütlevad.

Mis minu isa mulle ütles?
Ütles, et hukas on praegused ajad,
ütles, et enne nad olivad paremad.

Mis sinu isa sulle ütles?
Ütles, et praegu on ilusad ajad,
ütles, et enne nad olivad pahemad.

Mis tema isa talle ütles?
Ütles, et kõik, mis möödab, ei tea,
ütles, mis tulemas, kartma ei pea.

1900.

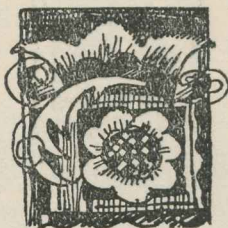

Las lapsed teevad.

Las lapsed teevad targemalt,
meil omiks päiviks sedagi!
Nii öeldi enne, öeldaks' nüüd —
ei avita see kedagi.

Sest lastel sama vabandus
ja nõrkus nüüd kui ennegi.
Ja töötatud Messias
on tulemisel alati.

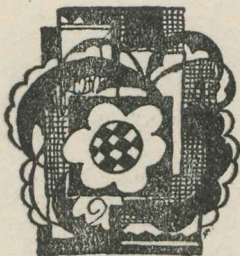
Sest lastel nõnda samuti
on isaisalt pärandus:
kõik nende eksitused veel
ja endi eksiv noorusmeel.

Ühele vagale talupojale.

Sa oled rahuline mees
ja laitmatu ja vaga.
Su eluaeg kui pilt su ees
ja sa ei kaeba taga.

Su elusiht — õnn sinule,
et valisid ta kitsa.
Sest oleks aja isa sa,
saaks laste käest nüüd vitsa!

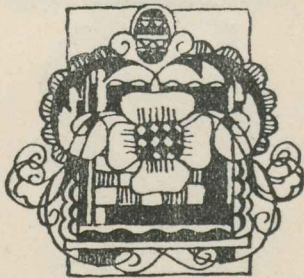

Koer.

Koer lakkus kutsikaid õrnasti
ja seadis neid kõikepidi. . .
Ei olnud neid tarvis kellelgi, —
nad ära uputati.

Ja vana koer, kui ennegi,
sõi, kaitstes lukku ja taba
ja haukus just nagu ennegi
ja mängis ja liputas saba.

(1910.)

Kes meeldida tahab.

Kes meeldida tahab, peab roomama,
„jah“ üteldes „ei“ peab mõtlema,
mis teine tahab, peab tegema,
peab ahelaid kandma ja — tänama!

Peab kandma lõpmata palju veel,
peab tundma, kuidas tal murdub meel,
peab kummardama kulla eel —
peab nuttes naeratama veel.

Ja kes ei taha, ei meelita ta,
ei taha, ei taha, ei tahagi ta!
Vaid külmalt elugi pakub ka —
tal enesel katsutaks meeldida!

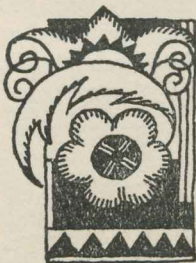
Ja jääb ta nüüdki veel muutmata,
ta tõe-armastus puut'mata,
üks peab nüüd kahest sündima:
ta peab nüüd tõusma ehk langema!

Kõik ilma annan sulle valitseda.

„Kõik ilma annan sulle valitseda,
kus tahte järele võid talitseda.
Kui sirutad mu järel' enda käsi,
siis kummarda. Nüüd vali isi!“

Võim rääkis nii, et Voorust endal' püüda.
Kes kulda ülemaks hääks võttis hüüda,
tal vastas Voorus nii, end orjaks alandes:
„Sa oled kerjaja, ma kuningas!“

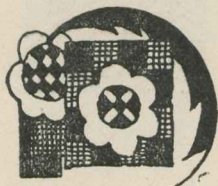
Kiil.

Kiil kasvab kapsale alla
ja kaalikale kiil;
kui liig palju vihma ehk kuiva,
kasvab mõlemale kiil.

Kiil kasvab kaalikal' alla
ja ajalehele kiil,
ja ajale kiil kasvab alla
ja kirjandusele kiil.

See kiil on viha ja mõru,
ei lastele kõlba ta,
ei kõlba ka vanadele,
pääd uimastab üksinda.

On kiilised igal ajal,
on kiilised alati.
Kuid ainult kiilid meil ikka —
ei kaalikaid kunagi!

Mul kannatlik, hää süda on.

Mul kannatlik, hää süda on,
ma alandlik kui vari;
mul kannatlik, hää süda on,
kuid minu aul on hari!

Oh ära nõua iial sa:
ma olgu teise vari!
Kui pean ma vari olema,
siis — iseenda vari!

1900.

Halb ja hää pää.

Oh vahest on mul nõnda,
nõnda halb ja pudi pää,
et mitte jala ette,
mitte jala ette ei näe.

Ja vahest on ta nõnda,
nõnda imeilus ja hää,
et liiga kaugele näeb,
näeb nõnda, et norgu jääb pää.

Ma tahaks, et ta mul mitte
nii kaugele vahest ei läeks.
Siis vistist, usun, ta ikka
ka jalge ette näeks.

Ikka raske istma jääda.

Ikka raske istma jääda
piki päevi peenes püksis,
nööbilises kuues kõndi,
mis ju mullu, tunamullu,
ammu, ammu, kes teab, millal
rätsepp vanaisal õmblend, —
küsites, kas tohin räaki,
kõhata, kas, sõbrad, luba —
naeratust ei sallitagi!

Saalis kõik on saksa rahvas.

Ah, ma kisuks kuue seljast,
oleks valgus rohkem, rohkem
pääda minul paitanud!

Nad tihti.

Nad tihti olivad tülis,
üks haavas teist alati;
jonn ühele kurbust külis,
kius haavas teist surmani.

Nüüd, kus nad lahus ja kaugel
ja vaheks neil mõõtmatu maa,
on mõlemal pisarad laugel —
et enam ei kiuselda saa!

(1891.)

Me igapäev paremat loodame.

Me igapäev paremat loodame,
see lootus meid alati petab.
Me õndsamaid tunde ootame,
see ootus meid abita jätab.

Jah, hälli seest kuni hauani
viib enesepettuse sära.
Ah, süda lööks külmaks rauani,
kaoks seegi pettus ära.

Ära väsi!

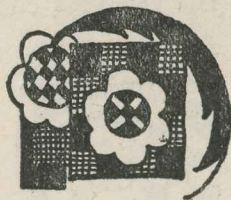
Ära väsi laitust andmast vennale,
kussa teenitud;
ära väsi laitust andmast endale,
kussa eksitud!

Saagu su vaenlane kiitust sinu käest —
ausa teo eest;
nõuab see tüki su enda südamest —
tõmba see seest!

Et sinul raskemal tunnil jõudu täib
ja sa ei värise,
kui sinu viimane vaenlane pääle käib —
süda ei kärise.

Et ei tõuse uus vastane kesk sinu võitudes
ega väära sind,
kui ju vaenlane võidetud sinu ees,
sinu oma rind!

1905.

Üks mälestus.

Oh sõbrad, kel õnneks läks kumarda
oma hinge kõrguse tunnil:
kes leidis kõrgema jumala
ja põlvitas südame sunnil —

see põlvitas pühal minutil
i seenese hinge ette!
Mis otsis ta kaugetel randadel,
ta selle sai siit nüüd kätte.

Sest kõik, mis suur oli hinge sees,
arm võttis vastu selle:
ja sääls ta teistkorda kujunes,
säält andis ta tagasi jälle.

Sest ikka hävitavad jõud,
kui võisid kord ühendust tuua:
sääls üheks saades suur oli sõud, —
suurt võis see silmapilk luua.

Kes sellel pühal minutil
läks elutähest mööda,
see kustus, kadus jäljetult,
kui täht, mis valgustas ööda.

Suurel Reedel.

Rahvas õigust ära annud,
tõde maha tallanud,
Lunastaja kohtu kannud,
vale teele kallanud.

Rahva arm ei kaugel kanna,
kiitus kaob üle öö.
Eile hõiskas: hosianna!
Täna karjub: risti löö!

Isa arm kuid igavene:
läbi vägivalla vöö,
kurjuse, mis kihvtiline,
tungib lunastuse töö.

(1890.)

Sa oled hää ja puhas.

Sa oled hää ja puhas,
oled püha ja oled suur;
ja sinu kuldses luhas
on kõigel, mis kõrge, juur.

Sääl oled veel sina võitnud,
kus kõik olid kaotand;
sääl oled veel sina köitnud,
kus kõik olid laotand.

Sa oled sõjaväed söönud
ja kaitsed üht kõrrekest;
sa oled kuningaid lõõnud
ja tõstnud orjameest.

• Suur oled! Ja suur on su rahvus,
kes tunneb, taevane, sind!
Sest sinus on vägi, on vahvus
ja suurus ja kõige hind!

Hõlpsam on mägesid tõsta.

Hõlpsam on mägesid tõsta,
kergem on kaljusid kanda,
hõlpsam on ilmasid hoida
kui südametunnistust halba:

Jõuad sa, ehk ei jõua sa,
sured sa, ehk ei sure sa —
päike paistab kui päikene,
koit on süütuse läikene!

Südametunnistus aga sööb sind,
südametunnistus maha lööb sind;
tumedas elad sa, kumedas kõnnid sa
südamekoormaga.

(1909.)

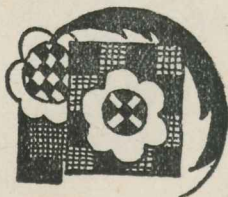
Omakasu.

Mina istun toas muredes . . .
Omakasu lääb mööda teed,
omakasu haugub õue all,
omakasu vahib väraval,
omakasu lääb kohtumajasse,
omakasu lääb kihkel kiriku,
omakasu lääb koolimajasse,
omakasu istub lastega lauale,
omakasu käib läbi külateed,
omakasu lääb vallast valda,
omakasu lääb linnast linna,
omakasu lääb ilmast ilma.

Tema vahib su silmi, su lusika,
tema istub su südame äärele:
vereke, vereke, ära tuksu sa, —
tema, omakasu, võib ära ehmata!

Kargab siis krapsti kohtumajasse,
kargab siis kopsti kohtulauale,
vaatab, mis ta sult jälle kasu saab, —
omakasu ju ikka — läbi aab.

1898.

Kaebus.

Sugulased peavad pulmi,
sugulased mehele lähevad,
sugulased naisi võtavad,
sugulased lapsi ristivad, —

mina ei teagi . . .
Vaesel ei ole vaderit,
õnnetusel hõimulasi,
tagakiusatul sugulast.

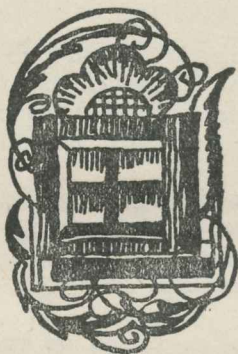
Kullal sugulased on kuningad.
hõbedal hoolikad hõimud,
vaselgi vaderid valvsad,
rahal rahvas sugulane —
rublatükil ruttu sõbrad!

Vaene jääb silmade vahele,
vaene jääb ukse allade,
nukukeseks maja nurka,
vaene saab taldreku alama,
vaene saab kahveli katkise,
vaest vankrile ei võeta,
rekkee ei rebitagi!

Vaesel löögiaeg varane,
söögivahe liig lühike,
sügispäeva otsakene!
Vaesel töö liig tilluke,
sulasel ikka suurta kõhtu!

Oktoobri kuul 1908.

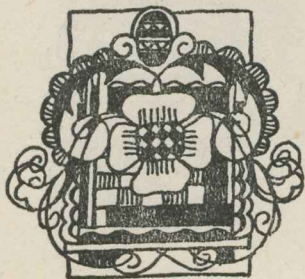
Sa jäta katki!

„Sa jäta katki, viska vanad laulud,
ja vana elu, ärka uuest' siis!
Nad vigased on, sinu vanad laulud,
ja vigane su vana eluviis!“

Ma jätan katki! Jäta katki
sa vanad laulud, vana eluviis.
Nad vigased on, sinu vanad laulud,
nii vigane su vana eluviis!

Nii nõudis aja kahtlus ja nii kostsin,
ei muud ma mõistnud talle kostagi.
Ma arvan, nagu troosti sellest leidsin,
ma veidi rõõmsamaks sain ometi.

Oktoobri kuul 1908.

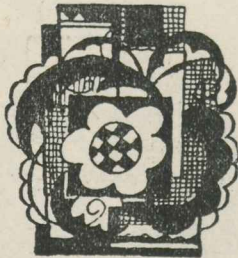

Hällilaul.

Emakene laulis, hällitas . . .
Laul oli hale, laul oli kurba,
laulis kurba lapsele.
Oh sa rumal emake:
kurb meel kahjuks kasvajale!

Emakene laulis, hällitas . . .
Laul oli hale, laul oli kurba,
laulis oma südant lapse ette.
laulis mured lapse kätte.
Armukurba emakene
laulis oma lapsele!

1908.

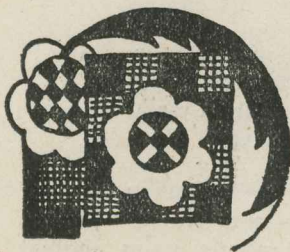

Kus jõed kokku jooksevad.

Kus jõed kokku jooksevad,
kus lained kokku langevad,
kus kaste ilma imetab:
säält sina, laulik, laulu tõi d ?

Et jõed kokku jooksevad,
et lained kokku langevad,
et kaste ilma imetab:
kõik sina, laulik, seda võid !

1896.

Laulikutele.

Mis minu põues pakitseb,
mis minu meele kurvaks teeb,
mis mind ära ehmatab,
kogunisti kohutab:

Et nõnda palju ilu
on suure ilma sees,
et nõnda palju valu
on elus elades,

et nõnda palju ilu
on mere lainetes,
et nõnda palju ilu
on taeva tähtedes,

et nõnda palju õrnust
on armusilmades,
et nõnda palju soojust
on noores südames,

et nõnda palju elu
on rinnas sügavas,
et nõnda palju valu
on põues palavas:

on ilu, elu, valu
nii palju ilma sees, —
ja sellest kõik nii vähe
on teie lauludes!

1896.

Viimne võimalus.

Sa võta ilust viimne ilu
ja tõest võta viimne tõde, —
peab olema, — siis võltsist viimne võlts, —
ja kaunidusest viimne kaunis,
hääst viimne võimaline hää,
ja mehisusest viimne mehemeelsus,
ja naiselisest õrnem õrna,
ja võta valust viimne valu
ning kannatuse viimne katse, —
mis löid sa selle tule süles,
see tõstab sind ja teisi üles.

1900.

Aeg on.

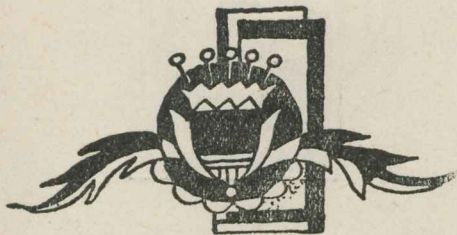
G. Suitsi eeskujul.

Aeg on nutta ja aeg on naerda,
aeg on luuleta, aeg on riimida.

Aeg on tuliselt pääle tikkuda,
aeg on hääd asjagi ära rikkuda.

Aeg on — tulgu, mis tulemas olgugi —
aeg kord inime olla ka ometi!

Tartus, 16. jaan. 1910.

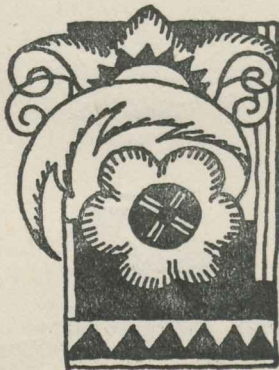

Fr. Tuglasele.

„Isa, ma näen, et sa ei mõista.
Mina saan paremast' korda!“

Tubli, mu poiss, vaat' seda ma ootsin ju ammu.
Süles sind kanda mul ammugi, ammugi raske.

Killud.

1. Mõtteteadus.

Mis mõtteteaduses kõige kaugemale püsib:
et inimene iseenesesse väsib —
kasuga väsib — mõtlema õpib — mõtetes väsima,
viisakalt väsima — tülitä.

2. Taeva tuli.

Häda on selle taeva tulega!
Kerge on ta sulega.
Enda õpetust natuke elada —
mõõtmatu raske ta!

3.

Prometheuse kõitsid kadedad jumalad.
Prometheusel vendasid leegion.
Õnnetu Prometheus isegi loodus on!

4. Niiluse krokodill

(küsi sfinksilt:)

Alguse algus, kus sinu raja on?
Valguse valgus, kus sinu maja on?

5. Otsatus.

Üks osa oled suurest otsatusest, —
ja tahad määrata kui otsalist sa otsatust!

6. Aine ja kuju.

Aine on igavene, kuju üksi on muutlik.
Arvame aine maha, — aga mis siis on kuju?
On aga aine kõik, — miks ta ei ole siis kõik?

7.

Kui vana oled sa? Seitsekümmend on aastaid.
Ütle siis parem: Seitse tuhat ma olen.
Nii vana vahest on esimenegi kiri.
Tema on eland su sees ju — ja sinagi temas.

8. Vaim.

Kes teab, kuhu lennataks,
kui poleks keha koormajaks.

9.

Latv võiks ju kasvada või pilvini,
ei oleks tuult ja'i peaks juured tagasi.

Need juured, juured —
nad mõõtvad ladvani!

10. Pott.

Ei sureline inime
saa vaata päikse palgesse.
Ei pott saa meistril' ütelda:
mind ära lõhki kõrveta!

11.

Igavene oled sa
ainsa silmapilguga.

12. Surematus.

Elu ja armastus:
kuidas teid surematuks teeb surevus!

13. Sarnadus.

Taevas kord selge, pilvine, —
meel on kord röömus, tusane,
kord välguselge, kord udusoon.

Õelge, mis tahate —
poeg ikka ema sarnane!

14.

Kes salgab päikse taevast, sooja tukse verest:
see nuttes lahkub graatsiate perest.

15.

Kui korra südamed valla,
siis astuvad inglid alla.

16.

Kui pigistatakse sõrgust,
siis ilmuvad kuradid põrgust.

17. Inimene on —

peenikene looma sugu,
et tal oma ajalugu.

18. Inimene.

Et inime on loomast kenam —
oi, meelitab see kõige enam.

Vaim uhkelt otsib taeva, maa,
siis oma looma leiab ta!

19.

Oh, elul tõesti tera on.
Nii tõest', kui maailm kera on.

20. Uurijale.

Koer — sabaotsa püüab ta,
kuid kunagi kätte ei saa.
Üht ära näeb sest aga ometi:
et saba tal olemas tõesti.

21.

Me ihaldame: valgust, noorust!
Ja koolitame: külma verd!

22. Valge aeg.

Tuleb ükskord sull' tõesti valge aeg,
inimene — sa öö poeg?

23.

Päev ja öö on kõigel ilmal, —
inime, ka vaimusilmal!

24.

Mis ühele suur, see teisele väike;
mis ühele kuu, ju teisele päike.

25.

Kes suur ei saa olla, olgu väikegi.
Väike suur on narrusest narremgi.

26.

Kui näed, et jäetud sa üksinda,
siis näed, et elu ei naljata.
Kuid nalja tahab säält igamees.

30. jaan. 1910.

27.

Keda ei keegi kutsu, kuhu see läheb?
Läheb kus taht, pakub end igale poole.

28.

Selg paindus kergelt nõutud koorma alla —
ehk valust murdus hing, vast läks ta pilli, palla?

29. Kas tead, mil oled lausa põrgus?

Kas tead, mil oled lausa põrgus?
Kui tõde muljutakse vale võrgus,
kui vaenlasel on langend mõtte kõrgus,
kui pole sõpra tähtsas ajajärgus,
kui hääteost aina pahandusi nõrgus —
siis: salgamata — oled lausa põrgus!

(1887.)

30. Trööst.

Mis sina kaebad ja mis sina valutad?
On sinust sõbrad lahkunud, — mingu nad!
Jättis su arm sind, — jätku ta!
Ei võind sull' armastus osaks saada, —
katsu end kunstlikult armastada!

31.

Ei meil ikka aega mõelda,
aega mõelda, aega näha,
mis need sitikad sirisevad,
nokamehed nuusutavad,
põrnikad meie päade ümber. . .

17. jaan. 1910.

32.

Ei võind sind pimedus põrmusse niita,
rumalus vedand sind tulegi riita
vaimutöö põllul, — siis õnne võid kiita!
Võisid kõik hoobid sa targasti kanda —
vahest siis jõuad ka valguse randa.

33.

Ah, keha ränk, meel kütkes nõnda õelas.
Kas oled haige sa? Või aeg on sulle võeras?

34.

Tulid, et igatsust tuua — ?
Tiibu ei võind mull' luua!

35.

Üks silmapilk aga
sa, süda, maga, —
ja terve elu
on mäe taga!

36. Soojus.

Süda palav on põues mul,
süda palav, maa, põues ka sul.
Üks seesama on tuksumine,
saatus on üks — see jahtumine.

37.

Ära murra hommikul
õitsvat õrna lille,
kui ta kaste pisaral
ärkab päikeselle.

38. Kaks kevadet.

On igal looduskevad
ees porikevade, —
kuis nõuad vaimukevadelt
sa õisi äkiste?

39.

Et naine on pool-ingel ja pool-hoor,
on tõsi nagu natrium ja kloor
on sool!

40.

Ah, vaene Aadam vandeks
käib okasradasi.
Kas Eeva palus andeks?
Ta sõimas päälegi!

41.

Kolmkümmend aastat puhub tuul,
ja tuules annab musu huul.
Ah, kes nüüd külma tuulega
võib musu väärtust hinnata.

42.

Ei puhu mina poliitika sarve.
Mul õiendada hingeline arve. —
Üks tee, mis aitaks siin, ei leidu see!

43.

Oh, maailm on õrnalt koos,
palju haiget ajaloos!

44.

Kui harjute — võib sõda kiirem' tappa,
nii mõned teadusmehed ära katsunud.
Veel enam, harjutus teeb selle ime,
et üks on jääne-külm ja teine umbne-pime.

45.

Sõna peaks seadusi andma,
mõök nad täidekandma, —
mõök sõna alla vand'ma.

46.

Hädaohtu kardad sa kollaselt mehelt, Euroopa?
Tõsi! Ta kuld võib kallimaks minna.

47.

Kui kullaorjus läilaks lääb,
siis vaimul' jälle sõna jääb.

48. Üksik kaasik.

Mis, üksik kaasik, kohad sääl?
Nii küsis suurest metsast hääl.
Mis kohad sina, suurem, sääl?
Seesama torm on minu pääl.

1898—1900.

49.

Nii: haudade pääle, mis meile
te hakkand kaevama,
suurmeelselt lubate seada
veel kullatud risti ka.

50. Mees pole pikem kübarast.

Mees pole pikem kübarast,
härg viimsest vaelast raskem,
ei rahvus parem rahvusest;
mis on nad — olla laskem!

1908.

51. Kuub.

Su kuub, see passib minule,
sa anna tema mulle!
„Siis külm teeb otsa minule —“
Nonoh — sa mässad jälle!

52.

Tõuk muudab värvi toidu järele, inimene enne:
tõuk — et ta toitu saanud on, inime — et saada.

53. Lootjad.

Rebane vahib hobuse mokka —
kuna ta selle endale saaks.
Vabadik mõisat —
millal saaks selle endale hingemaaks.
Mõisnik —
mil vürst tema tallmeistriks nimetaks.
Vürst —
kuna kuninglik kõrgus tema maadel jahti
peaks.

54.

Triina kõigest südamest
paitab oma põrsakest, —
kel nüüd suutäis armas pole?
Armastatul — kole, kole!

55. Moor ja misjonäär.

Moor nõudis misjonääri käest:
Kui ta nii täis on selle väest,
keda ta neile kuulutab —

ta poogu ennast üles siis,
end poogu üles, nagu viis,
end üles mooramehe eest!

56. Afriklane.

Orjaja moor on — roomav kui elajas.
Mässaja moor on — kuri kui elajas.
Moor on ikka elajas!

57. Moor.

Läab soojaks mooramehe päa, —
ei ta siis enam otsa jää!

58.

Moor moorlast müües läab veel mustemaks,
moor moorlast süües, mõista, lahjemaks!

59.

Sa magad elus ja magad kirjas,
sa siiski lugupeetud mees.
Ja selles suures maailma karjas
võib käia ka magades teiste ees.

60.

Ega ometi taevast ei tule manna
meile maha.
Kuid ka nisupõllud ei ohakaid anna,
vaid — raha.

61. Otstarb.

Ei mõtlend vana varblane :
poeg sündku minust ilmale !
Ei testamendi pärast ta
ka jäänud ilma orjama.

62. Õpetus.

Õpetus on imevana :
munast kasvab kukk või kana.
Mitte enam kunagi,
olgu tuhat munagi!

63.

Kuulsas Viljandis vanasti
sead käisid kantsi serval,
kitsed, lambad puude kõrval
näsisivad rohukest
end'se aja kuulsusest.

64.

Üks eesel leiab teise ära.
Jah, eeslitelgi omapära.
Kas oleks ta siis eesel veel,
kui karu juure kipuks meel?

65.

Mäletsejad on kitsed ja mäletsejad
on lambad,
mäletsejad on mõtlejadki mehed,
kuid kõige suuremad mäletsejad on
ajalehed.

66.

„Kelle kohta see käis?“
Ei kellegi kohta.
Kohtasid kõik ilm on täis.

67.

Isa, ema olid hädad, —
ei nad segand minu pääd.
Peres oli rahumeel, —
pääd ei olnud kelgi veel.

68.

Kas teate seda,
et mehikesel on alati häda?
Ta vaatab alati ette.
Kui eluleegid ju lumehanged,
siis julgeb mehike viimaks seda:
ta tahab laeva lasta vette,
mis kahjuks ju jää.
Mis võid sa nüüd, p ä ä?

69. Kahju!

Nad lähvad mööda surnuga.
Ei surnu pärast leina ma.
Ma tahaks, oleks surnud sa,
siis teeksin leinalaulu ma!
Kuid nüüd — ei saa!

70. Kui ühes mõtte välguga.

Kui ühes mõtte välguga
ei sütti põlema su keel,
ei vilgu sõnas välgumeel, —

siis ilma mõtte välguta
sa sõidad siiski tühjal reel, —
kui ühes mõtte välguga
ei sütti põlema su keel.

71.

Peaks salgama hariduse,
peaks pelgama tähtigi,
kus luule on poliitika hobu —
setusem kõigistki!

72.

Eesti kunst — sa valulaps!
Oh sa unustud, oh sa põlatud,
oh sa meelega maha tallatud,
oh sa sapist üle kallatud,
oh sa eeslitest i a - tud —
Eesti kunst!

73.

Tööst õitseb org ja mägi,
kuid v a i m u s t tuleb vägi!
Miks mõni, kel raha on jumal,
võib öelda: laulik on rumal?!

74.

Maailma fantasii on ükskord loonud, —
kuis sõna lennukas-julge!
Aga kuulge —
küll on ta ilus!

75.

Ta endata ei sündind see,
ei tõeste:
lill mõtles, tundis õitsele!

76.

„Kes laulu teeb, — ei luuleta.
Kes otsib luulet, — ei leia ta.“
Noh, tegemata ka laulu ei saa.
Ei otsi sa teda, — ei iial sind ta.

77.

„Nii kerge, talupojalik,
nii selge, ülevaatav.“
Kuid mis teeb siis veel tulevik,
kui kõik nüüd arusaadav?

78.

Hoia, et sa ei luuleta,
et ei kaebet kuule sa.
Pagan võtku ettevaatus.
Andke mulle minu saatus!

79. Grönlandis.

No, no, katsume siis:
sina oled veri ja mina olen mõistus,
sina oled vari — ja mina paistus.
Vihasta, jäta — käega sind ma
hõõrun siis pipra ja soolaga
ja siis salmid
nagu Grönlandis klaasi all palmid.

80. Võtmed.

Tõsised suurused on väikestele võtmed leiva-
aita.
Et sisses saada, on vaja neid laita.

Kui aga esimestest keegi suri, siis on viimaste nisu-
põld pakatamas — biograafiad toovad sisse!

81.

Nad tulivad — seadused sees ja ühes,
nad lõhkusid vormid, said ise vormideks.
Nii kõneleb kriitik Saksa luulest,
kui astus see välja Prantsuse kuuest.

82. Saksa kirjandus.

See rohi, mis võib hiiglase terveks teha,
see murraks härjapõlviku maha.
Ei, olgu selles meil selge vahe,
et meil kool on üle lahe.

83. Vormidesse.

Vormidesse, vormidesse,
sõbrad, sõnad riimidesse!
Iseennast ülikonda,
raudsetesse reeglitesse.

84.

Kes laulab kõlavais sonettides,
raudriides lõbutseb see lilledes.

85.

Mõtted käivad üksipidi,
riimid aga ristamisi,
kinni käe alt hoiavad.

86.

Kui heidab süda riimi ahela —
saab ilm kord nooremaks!

87.

Rikkuses riimid on kõlavad,
vaesuses nemad on valusad.

88.

Saapaid tehtaks liimigagi, —
luuletakse riimigagi!

89. Riim.

Riimiga laul on ilus ja sügav,
riimita ilus ja — sügavam.
Viisakas neiu on ilus,
punastav — ilusam!

90.

Kui laulsid riimi pärast —
said peksa riimi pärast.
Kui laulsid südamest —
said nüüdki tänu sest.

91.

Kas pressitud lille nägid sa,
alalhoitud raamatu vahel?
Vaat, selleks jääb tundeluuletus...

92.

Ei saa mina kuidagi mõttega valmis,
ei saa mina proosas, ei saa mina salmis,
paika kui vana kasukat.

Ilma looja aga samuti.
Lõhkus ja parandas, lõhkus ja parandas.
Mis ta ka lahutas, mis ta ka palmis:
töö aga pole veel tänagi valmis.

SISU.

	Lk.
<i>F. T.</i> : Eessõna	5
Noor-Eestile	17
Emale	19
Vask oli taevas mu üle	23
Ei näe enam!	24
Mine ära	25
Jätke mind	26
Andke vaesel' eksijale varju	27
Kivi kukkus kivi juure	28
Haige	29
Oh sõbrad, ei lase ma öelda	30
Kõik minu eilne luule	31
Palju on must üle käinud	32
Nagu ilusamgi hele hääl	33
Ma kõndisin metsa poole	34
Minu saatus, 1—2	36
Oh ära püüa	38
Tule, öö pimedus	39
Helin	40
Mets kohas	41
Minu luule	42
Ma pimeduses olen laulnud	43
Siis kui ma laulud olin ära põletanud	44
Naised kangast seadvad	45
Tähed	47
Õosse ära kadus	48

	Lk.
Mure I	50
Mure II	51
Murest võib midagi saada	53
Masinlikult liigub mõte	54
Ei külvi polnud kuskil	55
Tulevik	56
Kui tume veel kauaks ka sinu maa	57
Mitte igähele	58
Südame löök	59
Mis meil kaunis, mis meil kallid	60
Meri	61
Ta lendab mesipuu poole	62
Ma lille sideme võtaks	63
Kõik kohad täis	64
Sa oled väikene — väike	65
Sa oled kui Israel vanast	66
Vanemuise lastele	67
Sa oled püha ja ilus	68
Kadumatu	69
Isamaale	70
Sinuga ja sinuta	71
Lootuseta	72
Vangis	73
Must lagi on meie toal	75
Laul sellest kaduvast	76
Läänemere lained	77
Kas olete näinud ?	78
Tallinnas	79
Eile nägin ma Eestimaad !	80
Ju vaenlased on meie maal	81
Veel kõlab Toome tornist	82
Äraandja	83
Nutt	85
Kahekõne	86
Ja risti veel kuldame !	87
Küsimine	88
Ma mõtlen nõnda õigest'	90
Kas ma Eestit unes nägin ?	91
Oh sa mustakuuene rahvas !	92
Üks hommik tuleb	93
August 1902	94
Miks ?	95
Ma mõtlesin	96

	Lk.
Kas näitad ?	97
Tervisi Neeva kaldale	100
Siin väsimatu olgu julgus	101
Helleenlane ja perslane	102
Mina ei tea, kust ma röömu võtan ?	103
Löön selle lahti	104
Tema tõi päikese	105
Minu erakond	106
Tuhat lainet on meid lahutand	107
Üks suu	108
Noorusaeg	109
Koidul on kõnesid palju	110
Lilleleid	111
Naerata !	112
Ei sinu ilust	113
Ei ma mõista palvet teha	114
Oleksin ma luuletaja !	115
Mu ilus kullakene	116
Pottsepp ja savi	117
Ei saa aru !	118
Neiule	119
Üle vee	120
Sügise päikene	122
Ei sinu iludus	123
Sa tulid, 1—2	124
Sina ja mina	125
Mai hommik	126
Mu viimne laul	127
Arm tuli	128
Mis on kui vaikne valu hääl ?	129
Et iga viimne valu hääl	130
Tuuled, te juure ma tulen	131
Ei valust me enam räägi	132
Uus ja vana	133
Tume vaikus karjametsas	134
Mätas — mätas — üks ja teine	135
Tulen, tulen !	136
Üks märtsihommik udune	137
Kevade lähenemine	138
Noor kevade	139
Tuli kevade	140
Punane õunapuu õis	144
Meelespea	145

	Lk.
Päasukesilm	146
Päasuke	147
Järv	148
Aukiitus olgu igavest'!	149
Päikese tõus	150
Hommik	151
Suine tuul, 1—2	152
Üks suve päev	153
Sügisene kodu	154
Kodule	156
Puude all	158
Tühja pesa ees	159
Kust jalgteed kõrvale kääneb	160
Sööt	161
Oh kanarbik, oh lilleke!	162
Vanaema sügise	163
Sügise	164
Sügise päike	165
Nõmm	166
Üksik tee	167
Tuul rabistab lehti maha	168
Pilved sõudvad	169
Sügise tuul	170
Lehed lang'sid	171
Sügisene lill	172
Mets	173
Sügisene rand	174
Lume helbeke	175
Vaikne, pehme, tume	176
Tali	177
Talve õhtul	179
Ma vaatan aknast välja	181
Lauliku talve üksindus	182
Rukki vihud rehe all	183
Külm	185
Talvine tihane	186
Tuisk, 1—2	187
Nii kevade põgeneb	188
Merehädaline	189
Põhja reis	191
Päält jääde sisse tardund	192
Vulkaan, 1—2	193
Lained, kuhu te tõttate?	194

	Lk
Lained	195
Mänd	196
Emaj ja tütar	197
Jaani õhtu	199
Isad ja pojad	200
Algus nii täielik	201
Rändaja	204
Juhtumine	206
Pere heitis pärna pääle	210
Vaatsid jumala lapsed	211
Afrika mehed	212
Laul sellest elevandist, 1—2	213
Kuuskümmend aastat	215
Kella hääl	216
Muusika	217
Kaks ilma	218
Igavik	219
Meeled	221
Võlad	222
Aeg	223
Mängisid	224
Vali on	225
Kitse-visnapuu	226
Hääd ja halba	227
Et elu häda ja valu on	228
Mis isad ütlevad	229
Las lapsed teevad	230
Ühele vagale talupojale	231
Koer	232
Kes meeldida tahab	233
Kõik ilma annan sulle valitseda	234
Kiil	235
Mul kannatlik, hää süda on	236
Halb ja hää pää	237
Ikka raske istma jääda	238
Nad tihti	239
Me igapäev paremat loodame	240
Ära väsi!	241
Üks mälestus	242
Suurel Reedel	243
Sa oled hää ja puhas	244
Hõlpsam on mägesid tõsta	245
Omakasu	246

	Lk.
Kaebus	247
Sa jäta katki!	249
Hällilaul	250
Kus jõed kokku jooksevad	251
Laulikutele	252
Viimne võimalus	254
Aeg on	255
Fr. Tuglasele	256
Killud, 1—92	257

Kaane- ja siseilustused Jaan Vahtralt.

26.07 89

3/2.806

.VAHTRA.96

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

Z-198417